

T.C.
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ ANA BİLİM DALI

BİLMECELERİN KELİME ÖĞRENİMİNE ETKİSİ
(HATAY İLİ DÖRTYOL İLÇESİ
YENİYURT İLKÖĞRETİM OKULU ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET ORUÇ

TEZ DANIŞMANI:
Yrd. Doç. Dr. Mehmet EROL

KİLİS
HAZİRAN 2011

T.C.
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ ANA BİLİM DALI

BİLMECELERİN KELİME ÖĞRENİMİNE ETKİSİ
(HATAY İLİ DÖRTYOL İLÇESİ
YENİYURT İLKÖĞRETİM OKULU ÖRNEĞİ)

Mehmet ORUÇ

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

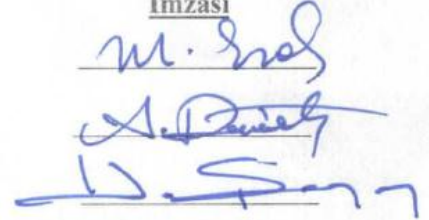
Jüri Üyeleri

Yrd.Doç.Dr. Mehmet EROL (Danışman)

Yrd.Doç.Dr. Ahmet DEMİRTAŞ (Jüri Başkanı)

Yrd.Doç.Dr. Hasan ŞENER (Üye)

İmzası

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Yrd.Doç.Dr. Hasan ŞENER

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

T. C.
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu ve bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.(01/07/2011)

Mehmet ORUÇ

ÖZET

BİLMECELERİN KELİME ÖĞRENİMİNE ETKİSİ (HATAY İLİ DÖRTYOL İLÇESİ, YENİYURT İLKÖĞRETİM OKULU ÖRNEĞİ)

ORUÇ, Mehmet

Yüksek Lisan Tezi, Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mehmet EROL

Haziran – 2011, 100 sayfa

Hatay İli, Dört Yol İlçesi Yeniyurt İlköğretim Okulu, ilköğretim ikinci kademe 7. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirmede bilmecelerin katkısı araştırılmıştır. Seçilen 11 bilmece doğrultusunda öğretilmesi amaçlanan 13 kelime belirlenmiştir. Bu kelimeler Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 19.04.2007 tarih ve 72 sayılı kurul kararıyla 2007-2008 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle okutulacak ders kitabı olarak kabul edilen İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan *Millî Kültür Teması* 'na göre belirlenmiştir.

Araştırmanın kuramsal temellerini oluşturmak için literatür taraması yapılarak bilmeceler belirlenmiştir.

Uygulamalı bir araştırma olan bu çalışmada veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan kelimeler formu kullanılarak toplanmıştır. Kelimeler formu 13 kelimenin bir kâğıda yazılmasıyla hazırlanmış ve çoğaltılarak öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden kelimelerin karşısına anlamlarını yazmaları ve bu kelimeleri, anlamlarına uygun olarak, cümle içinde kullanmaları istenmiştir.

Örnekleme alınan ilköğretim 7. sınıf öğrencilerine öğretilmesi amaçlanan 13 kelimedenden oluşan kelimeler formu, deneysel işlemde önce ve sonra olmak üzere *öntest-sontest* şeklinde uygulanmıştır.

Çalışmanın sonunda *öntest* ve *sontest* arasındaki puan farkı anlamlı bulunmuş ve öğrencilere bilmecelerle kelime öğretilebileceği gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Öğretimi, Kelime Öğretimi, Bilmeceler, Çoklu Zekâ, Yapılandırmacı Yaklaşım

ABSTRACT**THE EFFECT OF RIDDLES ON VOCABULARY LEARNING
(AN EXAMPLE OF PRIMARY SCHOOL YENİYURT,
HATAY/DÖRTYOL)**

ORUÇ, Mehmet
Master's Thesis, Department of Turkish
Supervisor : Asst. Prof. Dr. Mehmet EROL
June-2011, 100 Pages

This research has been made to improve the students' vocabularies who study in Yeniyurt Primary School in Dörtöyol, Hatay. The research has been decided according to 11 riddles. The words, which are decided for research, have been prepared according to National Culture Theme in the seventh grade of Turkish lesson in 2007.

In the research, the literature survey has been made. The riddles taken from research have been beneficial. In the analysis of data, it has been used percentage calculation and arithmetic average.

The data of the research has been collected from using the form. The form has been prepared by writing 13 words and delivered to the students. The students have been requested to write the meanings the counter parts. This form has been applied twice: Before and after teaching 13 words.

At the end of the study found meaningful difference in scores between pretest and posttest and observed that the students can learn word riddles.

Key words: Literature Teaching, Words Teaching, Riddles, Multiple Intelligence, Constructivism.

ÖNSÖZ

Okullarımız, çağın yeniliklerine ve ihtiyaçlarına göre sürekli yenilenmekte; Millî Eğitim Bakanlığı, çağa uygun yöntem ve tekniklere uygun çalışmalar hazırlamaktadır.

Bilgi ve iletişim çağında yaşamamıza rağmen insanlar arasında iletişim sorunu giderek artmakta, kişiler arası iletişim sorunları yaşanmaktadır. Bu durumun genel sebebi ilköğretimde yeterli bireyler yetiştiremediğimizden kaynaklanmaktadır. Önümüzde test mantığı ile yetişen, önünde sürekli bir sınav olan ve bu kaygılarla büyüyen bir nesil bulunmaktadır. Öğrencilerimiz test mantığı ile büyüdüğü için okuduklarını yeterince anlayamadan, farklı mantıklarla soru çözer hale geldiler. Okullarda okuma, anlama geri planda kalmış durumdadır. Biz bu çalışmamızla bu olumsuzluğa bir çare üretme amacı taşıdık. Öğrencilerin zihinlerini çalıştırarak farklı düşüncelerini ve aynı zamanda düşünebildiklerini öğrencilerimize göstermeye çalıştık. Bu durum öğrenciler açısından gizil olarak gerçekleşti. Çünkü çalışmamız, amacı gereği bu özelliği taşımaktadır. Bu ve benzeri çalışmalarla öğrencilerimizin kelime hazineleri zenginleştirilmeli, okullarımızda okumaya ve anlama daha fazla önem verilmelidir.

Okuduğunu anlayan öğrenciler, gelecekte birbirlerini anlayan bireyler olarak yetişeceklerdir. Bu durum ülkemiz açısından her alanda ve her anlamda olumlu bir gelişmeye zemin hazırlayacaktır.

Çalışmada yardımını esirgemeyen tez danışmanım Yrd.Doç.Dr. Mehmet EROL'a, Yeniyurt İlköğretim Okulu idarecilerine ve değerli mesai arkadaşlarıma, örneklem olarak farkında olmadan çalışmamda bana yardımcı olan sevgili öğrencilerime teşekkürlerimi sunarım.

HAZİRAN 2011

MEHMET ORUÇ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU	4
1.1.2. Problem Cümlesi.....	5
1.1.3. Alt Problem	5
1.2.ARAŞTIRMANIN AMACI.....	5
1.2.1. Genel Amaç.....	5
1.2.2. Alt Amaçlar	5
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	6
1.4. VARSAYIMLAR	8
1.5. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR.....	8
1.6. TANIMLAR.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

2.1. ANA DİLİ VE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ	11
2.1.1. Türk Millî Eğitiminin Amaçları.....	14
2.1.2. Türkçe Öğretiminin Amaçları	15
2.1.3. Türkçe Öğretiminin Temel İlkeleri	16

2.2. KELİME ÖĞRETİMİ VE ÖNEMİ.....	17
2.3. YAPILANDIRMACI YAKLAŞIM.....	23
2.4. ÇOKLU ZEKÂ KURAMI.....	26
2.5. BİLMECE	31
2.5.1. Bilmece Geleneği	32
2.5.2. Bilmecelerin Özellikleri	35
2.5.3. Bilmecelerin Sorulması.....	36
2.5.4. Bilmecelerin Çözülmesi.....	37
2.5.5. Bilmece Çalışmaları.....	32
2.5.6. Bilmecelerin Fonksiyonu ve Eğitimdeki Yeri.....	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	40
3.2. ÇALIŞMA GRUBU.....	42
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	42
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ÇÖZÜMLENMESİ.....	48

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. DENEY GRUBUNUN ÖNTEST - SONTTEST SONUÇLARINA İLİŞKİN BULGULAR.....	51
4.1.1. Deney Grubundaki Öğrencilerin Başarı Sıralaması.....	55
4.1.2. Deney Grubuna Ait Öntest ile Sontest Puanları Arasındaki Farkın Karşılaştırılması	56
4.2. DENEY GRUBU İÇİNDE CİNSİYET DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLARI	57
4.2.1. Deney Grubunun Cinsiyet Değişkenine İlişkin Öntestin Karşılaştırılması	57
4.2.2. Deney Grubunun Cinsiyet Değişkenine İlişkin Sontestin Karşılaştırılması	57
4.3. ÖĞRETİLMESİ AMAÇLANAN KELİMELERE AİT ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLARI	58
4.3.1. Öğretilmesi Amaçlanan Kelimelerin Doğru Cevaplanmasındaki Artış Oranı Sıralaması.....	62
4.3.2. Kelimelere Ait Öntest ile Sontest Puanları Arasındaki Farkın Karşılaştırılması.....	62

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇLAR.....	64
ÖNERİLER.....	66
KAYNAKLAR	68
EKLER.....	72
ÖZGEÇMİŞ	97

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Deneysel İşlemin Uygulanış Düzeni.....	41
Tablo 4.1. Deney Grubu Öntest-Sontest Puanları ve Puan Farkları.....	51
Tablo 4.2. Deney Grubuna Ait Öntest-Sontest Puanlarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları.....	56
Tablo 4.3. Cinsiyet Değişkenine Ait Öntest Puanları Arasındaki Farka İlişkin Mann Whitney U Testi Değerleri.....	57
Tablo 4.4. Cinsiyet Değişkenine Ait Sontest Puanları Arasındaki Farka İlişkin Mann Whitney U Testi Değerleri.....	58
Tablo 4.5. Deneysel İşlem Öncesi ve Sonrası Kelimelere Ait Öntest-Sontest Bilinme Oranları ve Farkları.....	58
Tablo 4.6. Kelimelere Ait Öntest-Sontest Puanlarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları.....	63

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1. Deney Grubuna Ait Öntest-Sontest Puan Grafiği.....	52
Şekil 4.2. Deney Grubu Öntest-Sontest Aritmetik Ortalama Grafiği.....	55
Şekil 4.3. Kelimelerin Bilinme Oranlarına Ait Öntest-Sontest Grafiği.....	59
Şekil 4.4. Kelimelere Ait Öntest-Sontest Bilinme Oranı Aritmetik Ortalama Grafiği.....	61

KISALTMALAR LİSTESİ

Ar. : Arapça

Far. : Farsça

is: İsim

sf: sıfat

Hlk: halk

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

% : Yüzde

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özellik dil yetisidir. Konuşabilen insan kendi içinde iletişimi dil yetisi ile sağlar.

Muharrem Erginin belirttiği gibi *“Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese; seslerden örülmüş muazzam bir yapı; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar ve sözleşmeler sistemidir.”* (Ergin, 2009: 3).

Sosyal bir varlık olan insan, sürekli iletişim kurmaya ihtiyaç duyar. İletişim kurmak için insanın bazı yetilere sahip olması gerekmektedir. Bu yetiler konuşabilme ve düşünebilme yetileridir. İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özellik konuşma becerisine sahip oluşudur. Konuşma özelliğine sahip insanın diğer bir önemli özelliği de düşünebilmesidir. Bu iki önemli özelliği ile insan diğer canlılardan ayrılır.

Yaratılıştan gelen bu yetenek insanı diğer varlıklardan ayıran en önemli özelliktir. Dil olmadan insanların birbirleriyle iletişim kurmaları, sosyal etkileşim içine girmeleri çok zordur. Bazı insanlar doğuştan dil yetisine sahip değildirler. Bu kişilere işitme engelli denilmektedir. Duyamayan insan aynı zamanda konuşamamaktadır. Bazı insanlar da zihinsel yetersizliğe sahip olabilirler. Bu iki yetersizlik durumunda da insan iletişimde güçlük yaşar. Bir özür grubundaki insan konuşamamakta, diğer özür grubundaki insan da düşünememektedir. Söylenmek istenilen şudur ki konuşma ya da düşünme tek başına insanı sosyal yapmaz. İnsan düşünebilir ve bunu konuşmasıyla ifade edebilirse sosyalleşir, gelişir.

İletişim ilk önce ailede başlar; okulda vb. gibi sosyal çevrelerde devam eder. Okullar sosyalleşmenin ve gelişmenin büyük oranda sağlandığı kurumlardır. Bu nedenle okul bireyin hayatında büyük önem taşır. Fakat okullarda bireye sunulan eğitim ve öğretimin ne derece işlevsel olduğu tartışılmaktadır.

Günümüzde ilköğretim okullarından başlamak üzere öğrencilerin çoğu kendini yeteri kadar ifade edememektedir. Bu durum çoğu eğitimci tarafından sürekli gözlenmektedir. Bu şekilde yetişen öğrenciler geleceğin bireyleri olarak kendini ifade edemeyen kitlelerin temelini oluşturmaktadır. Bilgi çağını yaşadığımız bu zamanda sağlıklı, sosyal bağları kuvvetli bir toplum olabilmek için kendini ifade edebilen bireyler yetiştirmek gereklidir.

20. Yüzyılın sonlarına doğru, eğitim alanında sorunların artması eğitimcileri yeni arayışlara yöneltmiştir. Bu arayışlarda, beyinle ilgili araştırma sonuçlarının eğitime aktarılması üzerine, *yapılandırıcı* yaklaşım gündeme gelmiştir. Geleneksel yaklaşımların tersine yapılandırıcı yaklaşımda öğrenme, bireyin kendi çabası sonucu oluşmakta ve öğrenilenler zihinde yapılandırılmaktadır. Öğrenciyi ve öğrenci beynini merkeze alan bu yaklaşımda, öğretimden çok öğrenme üzerinde durulmaktadır (Güneş, 2007: 7).

Yapılandırıcılık yaklaşımının temelinde öğrencinin sınıf içinde aktif olması ve öğrencinin bilgiyi zihninde yapılandırması vardır. Bir insanın zihni bakımdan yetişip gelişmesinde dil öğrenimi çok önemlidir. Öğrenilecek dil doğal olarak ana dili olmalıdır. Ana dili; “insanın doğup büyüdüğü aile ve soyca bağlı bulunduğu toplum çevresinden öğrendiği, bilinçaltına inen ve kişilerle toplum arasındaki ilişkilerde en güçlü bağı oluşturan dildir (Korkmaz, 1992: 8).

Yukarıda da belirtildiği gibi ilköğretim çağındaki çocuklar kendilerini yeteri kadar ifade edememektedirler. Bunun nedeni ise öğrencilerin yeteri düzeyde kelime hazinesine sahip olmayışlarıdır. Yapılan çalışmalarda bu durum açıkça görülmektedir. Öğrencilerin sahip olduğu kelime hazinlerini ölçmeye yönelik yapılan çalışmaların sonunda elde edilen verilere göre, öğrenciler yeterince kelime bilememektedirler. Örneğin Afife TURGUT’un *İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerinin Aktif Kelime Serveti Üzerine Bir Araştırma (Uşak İli Merkez Örneği)*” adlı yüksek lisans tezinde 90 öğrenciden oluşan örneklem grubunda toplam 22010 kelime, 61 ikileme, 134 deyim, 5 atasözü kullanılmış olup özdeyiş ise hiç kullanılmamıştır. Örneklem grubunun 1966 çeşit kelime kullandığı belirlenmiş ve bu çeşit kelime sayısının toplam kelime sayısına oranının % 8,93 olduğu görülmüştür. Dolayısıyla, örneklem grubunun kullandığı toplam kelimenin %91,07 (20044 kelime) tekrar edilen kelimelerden oluşmaktadır. Tekrar edilen kelime sayısının yüzdelik oranına bakıldığında toplam kelime sayısı içerisinde yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir.

Bunun nedeni öğrencilerin duygu ve düşüncelerini genellikle aynı kelimelerle anlatmaya çalıştıklarını gösterir (Turgut, 2008). Çalışmanın sonunda belirtilen durum öğrencilerin aynı kelimeleri sürekli kullandığıdır. Çalışma ilköğretim 3. Sınıf öğrencilerine yönelik yapılmıştır.

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerine aynı yöntemle yapılmış Mehmet ÖZTEKİN' e ait *İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Aktif Kelime Serveti Üzerine Bir Araştırma (Düzce /Akçakoca İlçesi Örneği)* yüksek lisans tezinin sonucu da bir önceki bahsedilen çalışmanın sonucuyla benzer durumdadır. Çalışmada elde edilen veriler ışığında, 90 öğrenciden oluşan örneklem grubunun verileri şu şekildedir:

Toplam 20473 kelime, 59 ikileme ve 37 deyim kullandıkları tespit edilmiştir. Örneklem grubunun 1836 çeşit kelime kullandığı belirlenmiş ve bu çeşit kelime sayısının toplam kelime sayısına oranının % 8,96 olduğu görülmüştür. Dolayısıyla, örneklem grubunun kullandığı toplam kelimenin %91,03'ü (18637 kelime) tekrar edilen kelimelerden oluşmaktadır. Tekrar edilen kelime sayısının toplam kelime sayısı içinde bu denli yüksek bir orana sahip olması, öğrencilerin geniş bir kelime servetine sahip olmaksızın farklı duygu ve düşünceleri aynı kelimelerle anlatmaya çalıştıklarını göstermektedir (Öztekin, 2008).

Yukarıda belirtilen iki çalışma da aynı dönemde ve aynı yöntemle yapılmış çalışmalardır. Öğrencilerin farklı sınıf seviyelerinde oluşu bu çalışma açısından önemlidir. Çünkü birinci çalışma 3. sınıfa ikinci çalışma 5. sınıfa uygulanmıştır. Okullarda, bu iki sınıf grubunun kelime hazinelerinin duygu ve düşünce ifade etmede yetersiz olması, kelime öğretmede sıkıntı yaşandığının göstergesidir.

Öğrencilerin yeterli düzeyde kelime hazinesine sahip olmalarının nedeni kelime öğretme yöntemlerinin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Bilinmeyen kelimeleri sözlükten bulma ve cümle içinde kullanma yıllardır yapılan bir uygulamadır. Uygulama aslında doğru bir uygulamadır fakat yetersizdir. Bu uygulamanın yetersiz oluşu yukarıda değinilen ve çalışmanın diğer bölümlerinde de değinilecek olan çalışmalara ait bulgularla ortaya çıkmaktadır.

Kelime öğretimindeki yetersizlikten dolayı, bu çalışmada kelime öğretiminde yeni bir yöntem denendi. Ana materyal olarak halk edebiyatı ürünlerinden olan bilmecelelerden faydalanıldı.

Anonim halk edebiyatı, halkın ortak malı olan ve söyleyeni belli olmayan sözlü edebiyat ürünlerini içine alır. Bu ürünler millî bir karaktere sahiptir. En belirgin özelliği ise; sözlü olmasıdır. Bu nedenle halk edebiyatı ürünlerinin, anlatım gücü

üzerindeki etkisi büyüktür. Okuma, anlama ve ifade becerilerin gelişiminde deyimler, atasözleri ve bilmeceler zenginlik sağlamaktadır. Özellikle ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin deyim, atasözü ve bilmece dağarcıklarının zenginleştirilmesi için öncelikle halk edebiyatı eserlerinin öğretimi üzerinde durulmalıdır (Kayhan, 2009).

Bilmecelerin en önemli özelliği zihni harekete geçirmesidir. Ayrıca bilmecelerin eğlenceli oluşu, ortamı da eğlenceli bir hale getirmesi de bilmecelerin ayrı bir özelliğidir. Araştırmada bilmecelerin bu özelliklerinden faydalanılarak kelime öğretimi çalışmalarında etkili olup olmadığı denenmiştir.

1.1. PROBLEM DURUMU

Ana dili kavramı birçok dil bilimci tarafından üzerinde durulan bir olgudur. Dil kavramının önemli oluşu ve bu kavramın ilk olarak kişinin doğduğu çevrede başlaması çeşitli araştırmalara zemin hazırlamıştır.

İnsanın, kendi anadilini sevmesi, ona bilinçli bir saygı duyması gerekir. Dil, milletleri millet yapan unsurların başında yer aldığına göre, onun canlı kelimeleri üzerine de bir ana şefkatiyle titremek gerekir (Toparlı, 2000: 5).

Dil varlığını kelimeler yoluyla sürdürülebilir. Bir dilin sahip olduğu kelime hazinesi o dilin zenginliğinin ve gücünün göstergesidir. Bireylerin de sahip olduğu kelime hazinesi, onların günlük hayatta kullandıkları kelime sayıları, kendilerini daha iyi ifade edebilme noktasında önemlidir.

İlköğretim çağında çeşitli yöntemlerle kelime öğrenen çocuklar, yetişkin oldukları zaman da yine kelime hazinelerini geliştirmeye devam ederler. Bu öğrenim, okuldakinden farklı olarak gelişir. Çünkü sistemli bir öğrenme alanından çıkmış olup hayatın içinde gerek duyulan zamanlarda kelime öğrenimi gerçekleşir. Bir başka deyişle kelime öğrenme yaşam boyu devam eder.

Kelime öğretimindeki yetersizlikten ve bu durumu belirten araştırmalardan, çalışmanın giriş bölümünde bahsedilmiştir. Öğrencilerin okullarda öğrendikleri kelimeleri zihinlerinde ne derecede tutabildikleri ya da öğrencilerin kelimeleri kullanılması gereken zamanlarda kullanıp kullanamadıkları tartışma konusudur. Öğrenciler, bir yıl içinde öğrendikleri kelimelerin çoğunu gelecek yıllarda hatırlayamamakta, kelimeleri istenilen durumlarda kullanamamaktadırlar.

Sahip olmaları gereken kelime hazinesindeki artış yeterli olmadığı için öğrenciler yıllarını kelime öğretimi açısından verimsiz bir şekilde geçirmektedirler. Bu nedenle okullarda uygulanan kelime öğretim yöntemleri yetersiz kalmaktadır.

1.1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmada cevaplanmaya çalışılacak temel problem şudur:

İlköğretim ikinci kademe 7. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi içinde yeni kelimeler öğrenmelerinde bilmecelerin etki düzeyinin ölçülmesidir.

1.1.3. Alt Problem

Araştırmaya katılan 7. sınıf öğrenci grubunun 2009-2010 eğitim - öğretim yılında Türkçe dersi içinde bilmecelerle verilen kelimeleri öğrenmelerinde; cinsiyet değişkeni açısından anlamlı fark var mıdır?

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Her öğrenci farklı bir öğrenme modeline sahiptir. Son yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı öğretim programlarında *yapılandırıcılık* yaklaşımını temel almaktadır. İlköğretim okulları Türkçe öğretimi programının genel amaçlarından biri de; türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmektir (Demirel, 2003: 14).

1.2.1. Genel Amaç

Araştırma, Hatay İli'nin Dörtüol İlçesi'ne bağlı Yenyurt Kasabası'nın Yenyurt İlköğretim Okulu'nda öğrenim gören, 7. sınıf öğrencilerinin yeni kelimeler öğrenmelerinde, bilmecelerin etki düzeyinin ölçülmesi ve bu ölçme işleminin sonucuna bağlı olarak bilmecelerin kelime öğreniminde yeni bir teknik olarak kullanılıp kullanamayacağını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Çalışmada bilmecelerle kelime öğretimi için deneysel bir yöntem uygulanmıştır. Öncelikle Türkçe dersi içinde okutulan bir tema belirlenmiştir. Bu tema Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 19.04.2007 tarih ve 72 sayılı kurul kararıyla 2007-2008 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilen "İlköğretim 7 Türkçe Ders Kitabında" bulunan *Millî Kültür Teması*'dır. Bu temaya uygun olarak 11 adet bilmece seçilmiş ve bu bilmecelerin içinde geçen 13 adet kelimenin öğretilmesi amaçlanmıştır.

1.2.2. Alt Amaçlar

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Bilmecelerin kelime öğretimine etki düzeyi nedir?
2. Bilmecelerin “Yapılandırmacı Yaklaşımındaki” yeri nedir?
3. Bilmeceler “Çoklu Zekâyla” ilişkilendirilebilir mi?

Araştırmanın amacına yönelik hazırlanan bu sorulardan birincisi çalışmanın temel amacı olduğu için bu soruya yönelik bulgulara, bulgular ve yorumlar bölümünde yer verilmiştir.

İkinci maddedeki “Bilmecelerin yapılandırmacı yaklaşımdaki yeri nedir?” sorusu ikinci bölümde araştırmanın kuramsal temelleri içinde *Yapılandırmacı* yaklaşım başlığı altında cevaplanmaya çalışılmıştır.

Üçüncü maddedeki “Bilmeceler Çoklu Zekâ’yla ilişkilendirilebilir mi?” sorusu da yine ikinci bölümde araştırmanın kuramsal temelleri içinde “Çoklu Zekâ Kuramı” başlığı altında cevaplanmaya çalışılmıştır.

1.3.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Öğrencilerin derslerde başarılı olmaları dili kullanma becerilerine bağlıdır. Okuyamayan, okuyan fakat okuduğunu anlamayan bir öğrencinin derslerinde başarılı olması beklenemez.

Bulunduğu yaş ve sınıf seviyesine uygun kelime dağarcığına sahip olan öğrencilerin anlama ve anlatma gibi öğrenme alanlarına yönelik dil becerilerini (okuma, dinleme, konuşma ve yazma) geliştirmede, temel dil bilgisi konu, kavram ve kurallarını kavramada büyük avantaja sahiptir (Göçer, 2010: 1009). Sadece Türkçe dersinde değil diğer derslerde de öğrencinin dili en etkili biçimde kullanma becerisine sahip olması gerekmektedir. Bu dil becerisi de en iyi biçimde Türkçe dersinde kazanılmaktadır. Türkçe dersinin temel ders olmasının nedeni dil becerisini geliştirmede üstlendiği vazifeden kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin dili kullanma becerileri ne kadar geliştirilirse, dillerindeki gelişmişlik düzeyi o derece artar ve öğrenciler diğer derslerde de başarılı hale gelirler.

Yapılandırmacı dil yaklaşımına göre dil, zihinsel becerileri geliştirmenin en önemli aracıdır. Dil, aynı zamanda öğrenmenin kalbidir ve insan beyninin sınırsız bir becerisidir. İnsanlar bu sınırsız becerilerini kullanarak öğrenirler ve zihinsel becerilerini geliştirirler. İnsanlar zihinlerindeki duygu ve düşünceleri ifade etmek

için de dili kullanırlar. Dil böylece iletişimin de özel bir aracı olmaktadır (Güneş, 2007: 24).

İnsanlar iletişimlerini kelimelerle sağlamaktadırlar. Kelimeler, dilde tek başlarına, müstakil olarak kullanılan dil birlikleridir (Ergin, 2009: 97). İlköğretim çağındaki öğrencilerin çoğu kullandıkları kelimelerin anlamlarını bilmeden gelişigüzel kullanılmaktadırlar. Öğrencilerin kelime hazinelerinin yetersiz olması ve kullandıkları kelimelerin de anlamlarını bilmemeleri dil öğrenimi ve gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

Prof. Dr. Sedat SEVER' in yaptığı bir çalışmaya göre; gelişmiş, uygar bir toplum ölçüsü esas alındığında, ilkokulu (ilköğretim 5. sınıfı) bitiren kız ya da erkek çocuğun iki bin sözcüğü kullanabilir duruma gelmesi gerekir. Oysa ülkemizde ulaşılabilen en iyi ortalama sayı beş yüz sözcükle sınırlıdır. Sosyoekonomik bakımdan geri kalmış bölgelerimizdeki ilkokul (ilköğretim 5. sınıf) çağındaki çocukların kullanabildikleri sözcük sayısı ise iki yüze kadar düşmektedir. Dünya ölçülerine göre, ortaokul (ilköğretim 6.7.8. sınıf) düzeyinde öğrenim görmüş çocukların sözcük dağarcığı dört bin sözcük iken, ülkemizde ortaokul öğrencilerinin ulaşabildiği ortalama sözcük dağarcığı iki bine kadar düşmektedir. Yine dünya ölçülerine göre lise (ortaöğretim) öğrencilerinin duygu, düşünce ve tasarımlarını anlatırken kullandıkları sözcük sayısı beş bine kadar çıkmaktadır. Ülkemizde ise, lise (ortaöğretim) öğrencileri bu rakamın ancak yarısına ulaşabilmektedir (Sever, 1997: 120).

Öğrencilerdeki kelime hazinesinin yetersizliğinden kaynaklanan dili etkin ve verimli kullanma becerisinin gelişmemesi ülkemizin geleceği açısından tehlike oluşturmaktadır.

Dil bir öğretme ve öğrenme aracıdır. Başka bir deyişle insanın var olduğu dünyayı anlama ve anlatma aracıdır. Bu durumda dili gelişmemiş, yetkinleşmemiş bireyleri, içinde yaşadıkları çevrenin ve evrenin değerleriyle etkili bir iletişime girmeleri, düşüncelerin zengin dünyasından yararlanarak bilimsel, eleştireci, doğru, yapıcı düşünme becerilerini de edinmeleri mümkün görülmektedir (Sever 1994: 122).

Türk Millî Eğitim sisteminde ve politikasında kelime hazinesi konusu yeterince yer almamaktadır. Hâlbuki bu konu Türk millî eğitim sisteminin en temel konuları arsına girmelidir. Çünkü küreselleşen dünyada Türkiye'nin ve Türkçenin önemi artmaktadır. Türkçenin hem ana dili olarak hem de yabancılara öğretilen bir

dil olarak öğretim metodu geliştirilmelidir. Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı Talim ve Terbiye Kurulunun 22.09.1981 tarih ve 172 sayılı kararıyla kabul edilen ve 26.10.1981 tarih ve 2098 sayılı tebliğler dergisinde yayımlanarak yürürlüğe giren Temel Eğitim Programı'nda sadece bir amaç olarak belirtilmiştir. “Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmek” şeklinde bir ifadeyle geçiştirilmiş, bu alanda yapılacak türlü etkinliklerin neler olabileceği ve bir temel kelime serveti listesi verilmemiştir. Genel amaçlar bölümünün altında kelime servetinin önemi üzerinde durularak okulda verilen ana dili eğitiminin kelime servetine olumlu etkisi vurgulanmıştır. Ancak bu kelime servetinin hangi yöntemlerle öğretiliceği ve kelime servetinin listesi verilmemiştir (Öztekın, 2008: 16) .

Türk millî eğitiminin amaçları içinde kelime öğretimi ile ilgili yeterli amaçların yer almaması nedeniyle bu çalışmada kelime öğretiminde yeni bir etkinlik türü oluşturulmaya çalışılmıştır. Bilmecelerin kelime öğrenimindeki etkisinin ölçülmesinin nedeni de sonucun olumlu gözlenmesi halinde bilmecelerden kelime öğretimi etkinliğinde faydalanmaktır.

Kelime öğretiminde yeteri düzeyde etkinliğe, yöntem ve tekniğe sahip olunmadığından dolayı, çalışmada ortaya konan kelime öğretme etkinliği araştırma açısından önemlidir.

1.4.VARSAYIMLAR

Bu araştırma aşağıdaki varsayımlara dayalı olarak yürütülmüştür.

1. Örneklemen, evreni yeterli seviyede temsil ettiği kabul edilmiştir.
2. Uygulamaya katılan öğrenciler uygulama için isteklidirler.
3. Yapılan uygulama araştırmanın amacına uygun ve yeterlidir.

1.5.KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

1. Çalışma 2009–2010 eğitim - öğretim yılında Hatay iline bağlı Dörtyol İlçesinin Yeniyurt Kasabasında bulunan Yeniyurt İlköğretim Okulu ilköğretim 7. sınıf düzeyinde öğrenim gören 6 kız 6 erkek olmak üzere 12 öğrenci ile sınırlıdır.

2. Araştırma, belirlenen 11 bilmece doğrultusunda öğretilmesi amaçlanan 13 kelime ile sınırlı tutulmuştur.

3. Araştırmada belirlenen kelimeler Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 19.04.2007 tarih ve 72 sayılı kurul kararıyla 2007-2008 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilen İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan “Millî Kültür Teması” ile sınırlı tutulmuştur.

1.6. TANIMLAR

Dil: İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşmadır (Türk Dil Kurumu, 2009: 526).

Anonim: sf. 1. Adı sanı bilinmeyen (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>).

Halk Edebiyatı: Adı belli olan veya olmayan kimselerin, halk ozanlarının yarattıkları şiir, destan, hikâye vb. türleri içine alan edebiyat (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>).

Kültür: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde oluşturulan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları oluşturmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür (TDK, 2009: 1282).

Eğitim: Bireyde kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürlenme yoluyla istenilen davranış değişikliğini meydana getirme sürecidir (Demirel, 2000: 5).

Öğretim: Davranış değişikliğinin okulda planlı ve programlı bir şekilde yapılması sürecidir (Demirel, 2000: 6).

Bilmece: Bir şeyin adını anmadan, niteliklerini üstü kapalı söyleyerek o şeyin ne olduğunu bulmayı dinleyene veya okuyana bırakan oyun, muamma (TDK, 2009: 272).

Gelenek: Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane (TDK, 2009: 741).

Yapılandırmacı Yaklaşım: Yapılandırmacı yaklaşıma göre bilgi zihinde yapılandırılmaktadır. Dinleme, okuma ve görsel okuma ile alınan bilgiler sıralama, sınıflama, ilişkilendirme, sorgulama, analiz ve sentez yapma gibi çeşitli zihinsel işlemlerden geçirilerek anlaşılacaktır. Bireyin ön bilgileri yeni bilgilerle bütünleştirilerek zihinde yapılandırılmaktadır (Güneş, 2007: 300).

Veri: Değişkenle ilgili denek ya da objenin değerine veri denir. (Büyüköztürk, 2011: 2).

Değişken: Değişken nitel ya da nitel anlamda bir özelliğin belirgin olarak bir durumdan diğerine farklılık göstermesi olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk, 2011: 2).

Nicel Değişken: Birey ya da objenin belli bir özelliğe sahip olması miktar olarak açıklanabiliyorsa bu tür değişkenlere nicel değişken denir (Büyüköztürk, 2011: 2).

Nitel Değişken: Birey ya da objelerin sahip olunan belli özellik açısından sınıflara ayrılmasını gösterir. Cinsiyet, yerleşim birimi, öğrenim görülen bölüm gibi değişkenler nitel değişkenlerdir (Büyüköztürk, 2011: 2).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

2.1. ANA DİLİ VE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

Dil, insanı bütün varlıklardan ayıran ve üstün kılan bir yetidir. İnsanlığın edindiği tecrübeler sonucunda, gereksinim duymasıyla doğan dil, insanların duygu ve düşüncelerini aktarmak amacıyla kullandıkları doğal bir araç haline gelmiştir (Öztürk, 2008: 19). İnsanlarla iletişim kurmak ve sosyalleşmek insanı insan yapan bir durumdur. Kişinin iyi bir iletişim becerisine sahip olabilmesi için gelişmiş bir dil yeteneğine sahip olması gerekmektedir. Bireyde dil becerilerinin gelişmiş olması, o bireyde birçok becerinin gelişmiş olmasının da göstergesidir.

Bir bireyin başkalarından yardım almadan, etrafında olup bitenleri tam ve doğru anlaması, duygu ve düşüncelerini eksiksiz anlatabilmesi, hakkını arayacak kadar bilinçli olması, temel sosyal sorumluluklarını yerine getirmesi, dinlediklerini doğru yorumlayabilmesi gibi tüm etkinlikleri yapabilmesi, öncelikle, ana dilini doğru ve tam anlayıp kullanabilmesiyle mümkündür. Sürekli gelişen ve değişen dünyaya ayak uydurmak için ana dili öğretimi daha fazla önem kazanmaktadır (Topçuoğlu, 2006: 2).

Dilbilimciler, anadili teriminin anlam yükünü belirlemek ve açıklamak için önce terimin yapısı içinde yer alan *ana* sözcüğünden yola çıkmışlardır (Özdemir, 1983: 19).

Doğan Aksan, “ana dili” kavramında “ana” sözcüğünün kullanılmasını, bu dil öğrenilirken çocuğun annesi ile olan ilişkisine bağlamaktadır (Aksan, 1975: 425).

Almanca; muttersprache, İngilizce; mother tongue, Türkçe; ana dilidir. Çocuğun büyürken annesi ile çevresindeki diğer insanlara göre daha yakın olmasından dolayı annesinin dil özelliklerini varsa yöresel ağız özelliklerini de kazanmasını doğal karşılamak gerektiğini belirtmektedir (Sinan, 2006: 2).

Birey, ana dilini annesinden ve yakın çevresinden öğrenmekte ve konuştuğu dilin tüm özelliklerini bu çevrede kazanmaktadır. Bu şekilde birey aile ve yakın çevresinden öğrendiği ana dili tüm yaşamı boyunca kullanmaktadır (Demirel, 2003: 7).

Her dil etkinliği önce bireysel sonra da toplumsal özellikler arz eder. Dil, toplumsal bir kurumdur ancak bireyden bireye farklılık gösteren özellikler taşır. Bireyler arasındaki duyuş ve düşünüş ayrılıkları bireye özgü de bir dilin olduğunu kabul ettirmektedir. Aynı aile ya da sınıftaki çocukların, farklı kelime hazinesine sahip olmaları, onların bireysel özelliklerinden kaynaklanmaktadır (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008: 31).

Ana dili öğretimi yıllardır okullarımızdan önce doğduğumuz çevrede büyüklerimizden aldığımız dil eğitimidir. Doğduğumuzda ninnilerle başlayan bu doğal eğitim süreklilik kazanarak tekerleme, bilmece, masal, fıkra, türkü gibi türlerle devam etmiştir. Fakat çocuğun ana dili öğrenmesi günümüzde geleneksel çizgiden uzaklaşmış, büyük ölçüde teknolojinin getirdiği yeniliklerin etkisine girmiştir. Televizyon karşısına bağlanan insanlar halk edebiyatından kopma noktasına gelmişlerdir. Halk edebiyatı metinleri dil öğretimi ile millî ve ahlaki değerlerin kazanılmasında en verimli ürünlere sahiptir. Bu nedenle halk edebiyatı metinleri çok önemlidir (Topçuoğlu, 2006: 5).

Etkin bir ana dili eğitim ve öğretiminin gerçekleşebilmesi için uygun öğrenme ve öğretme stratejilerine ihtiyaç vardır. Bu hususta eğitim biliminin yöntemlerinden, dilbilimin ortaya koyduğu dil öğretme yöntemlerinden ve Türkçenin edebi metinlerinden yararlanmalıdır. Sonuç olarak etkin ana dili eğitim ve öğretiminin önemi iyice kavranmalı, ülkemizde ana dili olarak Türkçe Eğitimi anlaşıldığına göre bu eğitim bilimsel esaslara dayandırılarak yapılmalı ve her kademedede üzerinde önemle durulmalıdır (Sinan, 2006: 6).

Ana dili öğretimi sınıf ortamında düzenlenen öğrenme ve öğretme yaşantılarıyla gerçekleşmektedir. Ana dili öğretiminde öğrencilerin *hazırbulunuşluk* düzeyleri, sınıfın, okulun iklimi, fiziksel donanımı, kullanılan araç gereçlerin amaçlara uygunluğu ve yeterliliği, öğrenmede izlenen öğrenme yöntemleri, öğretmenin ve öğretim programının niteliği, öğrenme yaşantılarının düzenlenmesinde kullanılan öğrencinin dikkatinin çekilmesi, öğrenmeye isteklendirilmesi, öğrenme sürecine uygun *pekiştireçler* verilmesi, dönüt, düzeltme ve değerlendirme işleminin yapılması olmak üzere bir dizi değişken işe

koşulmaktadır. Sınıf ortamında eğitim yaşantıları, doğal yaşama ne kadar uygun düzenlenirse, öğrenci ne kadar çok dinleme, konuşma, okuma ve yazma etkinliğinde bulunursa dili o kadar çok etkili kullanacağı söylenebilir. O nedenle dilciler, dil öğrenimini bilgilenmek için değil, beceri haline getirmek için olduğunu söylerler (Tazebay ve Çelenk, 2008: 26).

Eskiden dil öğretimi denilince sadece temel beceriler anlaşılıyor ve öğrencilere dinleme, konuşma, adını okuyup yazma gibi beceriler öğretiliyordu. Zamanla bu sınırlı anlayış değişmiştir. Günümüzde dil öğretimi, bireyin dille birlikte zihinsel becerilerini de üst düzeyde geliştirmesi olarak anlaşılmaktadır. Böylece düşünen, anlayan, araştıran, sorgulayan ve sorun çözen bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (Güneş, 2007: 23).

Dil, hem zihinsel gelişmenin göstergesi hem de anlamının aracıdır. Bu tanım, dilin çocuğun bilişsel ve sosyal gelişiminde ne denli önemli bir yer kapsadığını açıkça ortaya koymaktadır. Dil aynı zamanda çocuğun sosyal beceriler edinmesinin ve bu becerileri kullanmasının da aracı ve ön koşuludur. Sosyal becerilerin başında gelen iletişim, bunu gerçekleştirecek araç olan dilin de gelişmesine bağlıdır. Kelime hazinesi, bireyin öğrenme yaşantısı sonucunda bellekte depolanan birikimi ifade etmektedir. Bu birikimi en verimli şekilde artırma ve kullanmayı sağlayacak ortam, Türkçe dersleridir. Bu derste kelime hazinesini zenginleştirme çalışmaları ile öğrencinin hem dili iyi kullanması hem de düşünce dünyasını geliştirmesi sağlanır (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008: 31).

Türk Millî Eğitimi'nin belirli amaçları bulunmaktadır. Hazırlanan programlar yeniliklere uygun olarak bu amaçlar doğrultusunda şekil alır. Okullarda her ders bu amaca hizmet eder. Türkçe dersine bu amaçlara hizmet etme noktasında daha fazla görev düşmektedir. Çünkü Türkçe dersi bireyi millî eğitimin amaçlarına uygun yetiştirmek için gerekli olan becerilerin bireye sunulduğu, bu becerilerin öğretilmesinin hedef davranışlarda genişçe yer bulduğu bir derstir. Türkçe öğretimi tüm öğrenmelere temel oluşturduğu için büyük bir öneme sahiptir.

Türkçenin öğrenilmesi, geniş kapsamlı bir Türkçe öğretimiyle gerçekleşebilir. Bu nedenle Türkçe öğretiminde Halk Edebiyatı metinlerinden ne derece faydalanılırsa çocuğun ana dilini öğrenirken zihnine kazıdıkları o derece aklına gelecektir. Böylece konular daha iyi pekişecektir ve daha iyi bir öğrenme sağlanacaktır. İşte bu nedenle ders kitaplarına materyal olarak seçilen halk edebiyatı

metinleri, çocuğun seviyesine uygun ve iyi hazırlanmış olmalıdır (Topçuoğlu, 2006: 2).

Bu çalışmada halk edebiyatı ürünlerinden olan bilmeceler temel materyaller olarak kullanılmıştır. Bu nedenle çalışmada ana dili öğretimine katkı sağlama, halk edebiyatı ürünlerini öğrencilere tanıtmaya ve sevdirmeye, Türkçe dersinde sınıf ortamını canlı hale getirerek öğrencilerin derse katılımlarında artış sağlamanın yanında, araştırmadaki temel amaç olan, öğrencilere farklı bir teknikle kelime öğretmek onların kelime hazinelerini geliştirme gibi çok yönlü etkiler araştırılmıştır.

2.1.1. Türk Millî Eğitiminin Amaçları

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda Türk Millî Eğitimi'nin Amaçları aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini;

- Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

- Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişkin bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

- İlgî, istidat ve kabiliyetlerini geliştirmek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamaktır.

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu arttırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Türk Millî Eğitiminin genel amaçları iyi insan, iyi vatandaş ve iyi meslek sahibi insan yetiştirmek olduğu söylenebilir (<http://mevzuat.meb.gov.tr/>).

2.1.2. Türkçe Öğretiminin Amaçları

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

1. Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,
2. Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,
3. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,
4. Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz - sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,
5. Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,
6. Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,
7. Yapıcı, oluşturuca, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,
8. Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,
9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,
10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,
11. Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006: 4).

Öncelikle bireylerin dildeki millî birlik ve beraberlik bilincine varmaları sonra da dil birliğini korumaları gerekir. Maddeler ağırlıklı olarak anlama ve anlatma yeteneği ile ilgilidir. Altıncı madde kelime hazinesinin geliştirilmesi gerektiği hususundadır. Genel olarak bu amaçlar millî ve evrensel değerlere sahip, akılcı, doğru düşünen ve tahmin edebilen bireyler yetiştirmeye yöneliktir.

2.1.3. Türkçe Öğretiminin Temel İlkeleri

Özcan DEMİREL, Türkçe öğretiminde her zaman göz önünde bulundurulması gereken temel ilkeler başlıklar halinde şu şekilde sıralamıştır:

1. Dil, doğal bir ortam içinde öğretilmelidir.
2. Öğretimde çocuğun kendi dilinden hareket edilmelidir.
3. Türkçe öğretiminde bütün derslerden yararlanılmalıdır.
4. Değişik dil çalışmaları arasında sıkı bir ilişki kurulmalıdır.
5. Çeşitli ders araç ve gereçlerinden yararlanılmalıdır (Demirel, 2003: 19-20).

Çocuklar Türkçe ile önce evde ve yakın çevrelerinde tanışır, daha sonra dil kurallarını okulda öğrenmeye başlarlar. Bu kurallar da onlara soyut değil somutlaştırılarak verilmelidir. Bu sebeple Türkçeyi nasıl öğrenmeye başladılarsa okulda da aynı şekilde öğrenmeye devam etmeleri gerekmektedir (Topçuoğlu, 2006: 13).

Birey dil öğrenmeğe ailesi içinde başlar. En büyük dil öğretici birey için annesidir. Bunun için ana dili kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavram genelleme sonucu ortaya çıkan bir kavramdır. Yoksa farklı durumlarda yetişen ve farklı kişilerin eğitimi altında bulunan bireyler vardır. Yani birey dil öğrenimini hayata başladığı ilk yıllarda etrafında kim varsa ondan öğrenir. Burada vurgulanmak istenen okul evresindeki dil eğitimidir. Okul evresine kadar birey belirli dil kurallarını farkında olmadan edinmiştir. Fakat dil öğrenimi okulda farkında olunarak, dilin kuralları öğrenilerek başlar ve bu öğrenme bilinçli bir şekilde devam eder.

İlköğretim döneminde okul, dil öğrenimini önce bir sistem içine sokar ve yavaş yavaş öğrencilere dilin kuralını sezdirir; onların, dillerini bu kurallara uygun olarak kullanmalarında bir bilince varmalarını sağlar (Demirel, 2003: 23).

2. 2. KELİME ÖĞRETİMİ VE ÖNEMİ

Bir bireyin toplum içindeki iletişiminin kalitesi anlama ve anlatma becerisine bağlıdır. Anlama ve anlatma becerisinin gelişmesi ise bireydeki kelime hazinesiyle doğru orantılıdır.

Sözlü ve yazılı anlatımda başarılı olmak bir bakıma ifadelerdeki akıcılığa, görüşlerdeki tutarlılığa bağlıdır. İfadelerin akıcılığı ve görüşlerin tutarlılığı seçilen kelimelerin yerindeliğiyle sağlanabilir. Eğer birey geniş bir kelime dağarcığına sahipse görüşlerini akıcı ve tutarlı bir şekilde ortaya koyar. Aksi takdirde anlatmak istediği fikirlerini tam ve doğru olarak ifade edemez. Sahip olunan söz varlığı gerek sözlü gerekse yazılı anlatımlarda mesajın hedef kitleye yerli yerince ulaşmasını sağlar. Düşünürlerin düşüncelerini ifade etmede, şair ve yazarların benzetme ve tasvirlerinde, hatiplerin konuşmalarında başarılı olmaları geniş bir söz varlığına sahip olmaları ve dilin inceliklerini maharetli bir şekilde kullanmalarına bağlıdır (Göçer, 2010: 1010).

Türkçe öğretiminin amaçları arasında:

“Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmek” maddesi yer almaktadır. Türkçe öğretiminin temel amaçları içinde öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirmek için çeşitli etkinliklerin yapılması gerektiği açıkça belirtilmiştir.

İlköğretim Türkçe programlarında öğrencilerin kelime dağarcıklarının geliştirilmesinin önemine işaret edilmiş ve programda belli başlıklar altında kelime öğretimi çalışmalarına değinilmiştir. Söz konusu başlıklar altında verilen bilgi ve açıklamalar aşağıda özetlenmiştir.

Amaçlar Başlığı Altında Kelime Öğretimi: İlköğretim Türkçe programlarında Türkçe öğretiminin amacı, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

- Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmek,
- Türkçeyi sevmelerini, doğru ve etkili kullanmalarını sağlamak,
- Kitle iletişim araçlarıyla verilen mesajları sorgulama becerilerini geliştirmek,
- Metinler arası düşünme becerilerini geliştirerek söz varlığını zenginleştirmek,

• Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları... vb. amaçlara yer verilmektedir (MEB, 2005: 16; MEB, 2006: 4).

Kazanımlar Başlığı Altında Kelime Öğretimi: İlköğretim Türkçe programlarında öğrenme alanlarına yönelik becerilerle ilgili verilen kazanımlar arasında;

- Dinlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamlarını tahmin eder,
- Dinledikleri kelimelerin gerçek ve mecaz anlamlarını ayırt eder,
- Dinlediklerinde eş sesli, eş ve zıt anlamlı kelimeleri ayırt eder,
- Betimleyen ve tanımlayan ifadeleri dikkate alarak okur,
- Bilmediği kelimelerin anlamlarını araştırır,
- Kelimeleri doğru telaffuz eder, yerinde ve anlamlarına uygun kullanır,
- Yazılarında söz varlığından yararlanır, kelime türlerini işlevine uygun kullanır,
- Yazılarında sözlük ve imlâ kılavuzundan yararlanır, imlâ kurallarını uygular,
- Görsellerden yararlanarak söz varlığını geliştirir,
- Okuduğu cümledeki örtülü anlamları bulur,
- Metinde ilk kez karşılaştığı kelime ve deyimleri sözlükten bulur,
- Kelime listeleri, kavram haritaları kullanır, kelime türetir,
- Terim, deyim, atasözü ve söz kalıplarını anlamlarına uygun olarak kullanır,
- Metindeki kelimeleri, günlük hayattaki bağlamını dikkate alarak cümle içinde kullanır,
- Dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle yeni öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur,
- Dinleme izleme sonrası sözlük kullanır,
- Kelime oyunları oynar,
- Dinlediklerindeki/izlediklerindeki anahtar kelimelerin farkına varır,

- Dinlenenin/izlenenin bağlamından hareketle kavramların anlamlarını çıkarır,
- Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili deyim ve atasözleri bulur,
- Kelimeleri cümlede farklı görevlerde (isim, sıfat, zarf vb.) kullanır,
- Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri konuşma ve yazılarında kullanır,
- Kelime veya kelime gruplarının yanlış anlamda kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluklarını tespit eder ve cümleyi düzeltir... vb. kazanımlar yer almaktadır (MEB, 2005: 135-139; MEB, 2006: 134-149).

Okullarda kelime hazinesi geliştirme sistemi Türkçe derslerinde genellikle metinler üzerinden yapılmaktadır. Okunan metinlerde bilinmeyen kelimelerin altı çizilir. Daha sonra bu kelimeler sözlüklerden bulunur ve zihinde kalıcı olması için de bulunan kelime cümle içinde kullanılır. Yeni müfredata göre hazırlanan yeni ders kitaplarında “Öğrenci Çalışma Kitabı” adlı Türkçe derslerinde kullanılan bir etkinlik kitabı vardır. Bu kitapta kelime etkinlikleri yer almaktadır. Kelimenin anlamını bulma ve bilinmeyen kelimeyi cümle içinde kullanma sık başvurulan kelime öğrenme etkinliğidir. Ayrıca farklı etkinliklerle de kelime öğretimi yapılmaya çalışılmaktadır.

Türkçe dersi öğrenme-öğretme süreci metin işleme basamakları “hazırlık, anlama, metin aracılığıyla öğrenme, kendini ifade etme ve ölçme değerlendirme” aşamalarından oluşmaktadır. İlköğretim öğrencilerinin söz varlıklarının artırılması için Türkçe ders kitaplarındaki temalarda yer alan metin işleme basamaklarında, “Anlamı Bilinmeyen Kelimelerle Çalışma”, “Anahtar Kelimelerle Çalışma” ve “Söz Varlığını Kullanma” başlıklarıyla yeni sözcük öğrenme çalışmalarına yer verilmektedir. Bu yeni öğrenilen sözcüklerin öğrencilerin söz varlıklarına geçirip geçiremediklerini ya da hangi oranda geçirebildiklerini belirlemek önemlidir. Çünkü bir sözcüğü biliyor ve tanıyor olmaktan çok, bu sözcüğü doğru ve etkili bir şekilde kullanmak daha önemli bir özelliktir (Anılan, Genç 2011: 115).

Öğrenme ve Öğretme Süreci Başlığı Altında Kelime Öğretimi:

A. Hazırlık Aşamasında Anahtar Kelimelerle Çalışma: Öğrencileri işlenecek olan metne hazırlama amacıyla özel öneme sahip kelimeler üzerinde konuşma biçimindedir.

Programda bu çalışmanın amacı şöyle belirtilmektedir: Öğrencinin hem kavram gelişimini sağlamak hem de yeni öğrenilecek bilgiye ilgisini çekmektir. Bu açıdan çalışma için seçilecek kelime ve kelime grupları metinle ilgili ipucu vermeli ve yeterli sayıda olmalıdır. Bu amaçla öğrencilere kelimenin çağrıştırdıkları kelime-resim eşleştirme vb. çalışmalar yaptırılmalıdır (MEB, 2005: 162).

B. Anlama Aşamasında Anlamı Bilinmeyen Kelimelerle Çalışma: Dinleme ve okuma sırasında öğrencilerden anlamını bilmedikleri kelimeleri belirlemeleri istenmelidir. Kelimelerin anlamlarını kendinden önce veya sonra gelen kelimeye, kelimenin içinde geçtiği cümleye, metne ve görsellere bakarak tahmin etmeleri istenmelidir. Tahminler kontrol edilmeli, eğer yanlış bir tahmin yapmışlarsa arkadaşlarına sormaları, sözlüğe bakmaları istenebilir. Bulunan doğru anlam, tahminlerinin karşısına yazdırılmalıdır. Ayrıca, bütünlüğü çalışması olarak:

- Kelime hakkında konuşmaları,
- Kelimeyle yeni cümleler kurmaları,
- Kelimenin çağrıştırdıklarını açıklamaları,
- Kelime ile ilgili resim yapmaları istenmelidir (MEB, 2005: 163).

Kelime hazinesinin geliştirilmesi dil becerileri olarak adlandırılan okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerinin geliştirilmesi ile ilgilidir. Bu becerilerin geliştirilmesi için de kelime hazinesinin geliştirilmesi gerekmektedir. Günümüzde sık sık dile getirilen husus kelime hazinemizin yeterince gelişmiş olmamasıdır. Pek çok kişi insanlarımızın gündelik hayatta çok kısıtlı bir kelime kadrosu kullandığını dile getirmektedir. Bu konudaki çalışmaların nicel ve nitel yönden kısıtlı olması genellemelerde bulunulmasına manidir. Gülensoy 29.01.2002 tarihinde, Hürriyet gazetesinde çıkan açıklamasında insanlarımızın büyük bir bölümünün günlük yaşamında ortalama 400 kelime kullandığını, bu sayının kırsal kesimlerde 40-50 civarında olduğunu belirtmektedir (Kurudayıoğlu, 2005: 15).

Türkçe derslerinde öğrendikleri yeni kelimeleri yazılı anlatımlarında kullanmaları, aktif kelime hazinelerini göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Öte yandan kelime hazinesiyle ilgili yapılan araştırmaların daha çok kelimenin anlamı ve yapısı üzerine yoğunlaştığı, öğrencilerin yeni öğrendikleri sözcükleri

kullanıma geçirip geçiremediklerini gösteren ve detaylı sonuçlar içeren araştırmaların bulunmadığı görülmektedir (Anılan, Genç 2011: 116).

Günümüzde ilköğretim öğrencileri kendilerini yeterince ifade edememekte, kendilerini yazılı ve sözlü ifade etmede güçlük çekmektedirler. Giriş bölümünde (Öztekin, 2008) ve (Turgut, 2008) çalışmalara ait bulgularda öğrencilerin kelime servetlerinin yetersiz oluşu sonucuna ulaşıldığı belirtilmişti.

İlköğretimin ilk yılından itibaren başlayarak amaçlı ve sistemli kelime öğretimi çalışmaları yapılmalı ve öğrencilerin kelime dağarcıkları zenginleştirilmeye çalışılmalıdır. Öğretmenlerin özellikle zaman ayırarak gerçekleştirdiği kelime öğretme çalışmalarıyla öğrenciler sadece o etkinliklerle işlenen kelimeleri dağarcıklarına katmakla kalmamakta aynı zamanda kelime öğrenmenin, anlam kurma, zihin ve düşünce gelişimi, dağarcığa yeni katılan kelimeleri sözlü ve yazılı olarak kullanmanın önemini de kavramakta, içselleştirmektedir. Her sınıf seviyesinde yapıla gelen amaçlı, sistemli ve düzenli kelime öğretimi çalışmaları, öğrencilerin bir sonraki sınıf düzeyine hazırlanmaları açısından da büyük önem taşımaktadır (Göçer, 2010: 1010).

İlköğretim öğrencilerinin kelime hazineleri üzerine yapılan araştırmalar sınırlı sayıdadır. Öğrencilerin sahip olduğu kelime hazinelerini ölçmeye yönelik yapılan çalışmaların sonunda elde edilen verilere göre, öğrenciler yeterince kelime bilememektedirler.

Çalışmanın giriş bölümünde bahsedilen ilk kademeye yönelik kelime hazinesi ölçme çalışmalarının sonuçları olarak; kelime tekrarlarının öğrenciler tarafından sıkça başvurulan bir durum olduğu, bunun da öğrencilerdeki kelime hazinelerindeki yetersizlikten kaynaklandığı görüşü ortaya konulmuştur.

İlk kademe, ikinci kademe ve orta öğretime ait yapılan benzer bir çalışma da Mustafa ÇIPLAK'ın *İlköğretim 5. 8. ve 11. Sınıfların Yazılı Kelime Hazinesinin Belirlenmesi* adlı yüksek lisans tezi çalışmasıdır. Çalışmada Uşak ili (merkez), ilk ve orta dereceli okullarda eğitim gören 5., 8. ve 11. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki aktif kelime hazinesini belirlenmeye çalışılmış; 90 öğrenciden alınan üç farklı türde yazılmış 270 adet veride toplam 30464 kelime tespit edilerek kelime havuzunda 2567 çeşit kelime kullanıldığı belirlenmiştir. Bu verilerin sınıflara göre dağılımı şu şekilde gerçekleşmiştir: 5.sınıflardaki toplam kelime sayısı 6740, kelime çeşidi; 963, 8. sınıflarda toplam kelime sayısı 9284, kelime çeşidi 1177,

11.sınıflarda ise toplam kelime sayısı 14440, kelime çeşidi ise 2013 olarak belirlenmiştir (Çıplak, 2005: 76).

İlköğretime ve orta öğretime yönelik kelime hazinesi belirleme çalışmalarının dışında üniversite öğrencilerine yönelik yapılmış Salim PİLAV'a ait *Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma* adlı doktora tezi önemli bir çalışmadır. Araştırmaya üç farklı üniversitenin her birinden üçer fakülte olmak kaydıyla dokuz fakültesinden toplam 450 üniversite birinci sınıf öğrencisi katılmıştır. Bu öğrenciler yazılı anlatımlarında 106030 toplam kelime, 7335 farklı kelime kullanmışlardır. Her bir kelime öğrenciler tarafından yaklaşık 15 defa tekrar edilmiştir.

Gerek ilköğretim ve orta öğretim gerekse yüksek öğretim öğrencilerine yönelik yapılan kelime hazinesi düzey ölçme çalışmalarında öğrencilerin kelime hazinelerinin yetersiz oluşu gözlenmektedir.

Yapılan çalışmaların sonunda kelime öğretimi ile ilgili sunulan öneriler içinde Abant İzzet Baysal Üniversitesinde Yüksek Lisan tezi olarak kabul edilen Halide Gamze İNCE'nin hazırladığı *Türkçede Kelime Öğretimi* adlı çalışmanın öneri bölümü, bilmecelerin kelime öğretimine etki düzeyinin ölçülmesi açısından da dikkat çekicidir.

Bu öneriler şunlardır:

1. Çağrışım yöntemi de bir kelimenin başka kelimeleri hatırlatmasıyla gerçekleştirilir. Ancak dili kullananların hepsi o dilin çağrışım alanlarının tümünü kavrayıp kullanamaz. Belirli anlam varyantları belirli gruplar tarafından kullanılır. Bu çağrışım alanlarına hâkimiyet, sosyal, ekonomik, kültürel duruma göre olduğu gibi yaşa, cinsiyete, okuma-yazma seviyesine göre de değişir. Çeşitli çağrışım alıştırmaları kelime hazinesini genişletmek açısından en etkili yöntemlerdendir.

2. Her kelime bir kavramı karşılar. Birbiriyle ilişkili birçok kelimeyi yan yana dizsek de ne anlatılmak istendiği konusunda kesin bir yargıya varılamaz. Oysa bir cümle içinde bir araya gelen kelimeler birçok kavramın yan yana gelmesiyle gerçek bir anlam birliğine ulaşılmasını sağlarlar. Bu bakımdan kelime öğretiminde bağlamdan da yararlanılmalıdır.

3. Zihinsel semboller, hafızayı kuvvetlendirmeye yarayan unsurlardır. Zihinsel sembollerin en belirginleri ise görsel sembollerdir. Kelimeyi görsel bir sembolle akılda tutmak kelime hazinesini genişletme çalışmalarının da en

belirginlerinden biridir. Zihinsel imaj çalışmaları da kelime öğretiminde sıkça kullanılmalıdır (İnce, 2006: 152-153).

Yukarıda belirtilen kelime öğretimine yönelik öneriler *çağrışım yöntemi, kavramlar arası ilişki ve zihinsel imaj oluşturma* çerçevesinde sunulmuştur.

Bilmecelerin genel olarak belirli kavramları karşılamaları, bilmece kalıplarında birbiriyle ilişkili kelimelerin ve kavramların art arda gelerek farklı çağrışımlarla zihni harekete geçirmesi ve bu şekilde zihinsel imaj oluşturmaları kelime öğretiminde bilmecelerin etkili olabileceği yargısını oluşturmaktadır.

Öğrencileri bir üst eğitim kurumuna, daha da önemlisi hayata hazırlama işlevini gören okullarımızda verilen eğitimin niteliği, genelde öğrencilerin temel dil becerilerini kazanarak etkin bir biçimde kullanabilir olmalarına, özelde ise, bu becerileri etkin kılan aktif kelime dağarcığının zenginliğiyle ortaya çıkmaktadır. O hâlde öğrencilerin kelime dağarcıklarının zenginleştirilmesi ve öğrenme - öğretme sürecinde kelime öğretimi uygulamaları büyük önem arz etmektedir (Göçer, 2010: 1009).

Çalışma genel olarak bilmecelerin kelime öğrenmede etkisinin ölçülmesi üzerine amaçlanmış ve kelime öğretiminde kullanılabilecek bir teknik olarak kullanılabilirliği gözlenmiştir.

2.3. YAPILANDIRMACI YAKLAŞIM

Günümüzde ezbere dayalı eğitim sistemi artık geçerliliğini yitirmiştir. Yeni sistemde eğitim artık bilgiyi üretme, öğrenme ve öğrendiği hayata aktarma sistemine göre uygulanmaktadır. Bu uygulama için de eğitim programları hazırlanırken veya geliştirilirken temel olarak faydalanılan bazı yaklaşımlar vardır. Bunlardan biri yapılandırmacı yaklaşımdır.

Yapılandırıcı dil yaklaşımına göre dil, zihinsel becerileri geliştirmenin en önemli aracıdır. Dil, aynı zamanda öğrenmenin kalbidir ve insan beyninin sınırsız bir becerisidir. İnsanlar bu sınırsız dil becerilerini kullanarak öğrenirler ve zihinsel becerilerini geliştirirler. İnsanlar zihinlerinde duygu ve düşünceleri ifade etmek için de dili kullanırlar. Dil böylece iletişimin de özel bir aracı olmaktadır. Dil, insanlar arasında özel bir iletişim sistemidir. Çeşitli kişilerle veya gruplarla iletişim kurmayı ve etkileşmeyi sağlar. Böylece dil çevreyle ve dış dünyayla bütünleşmeye katkı getirir. Yani kültür aktarımı sağlar. Dil ise bireylere kültürünü öğrenmesi konusunda destek verir.

Bu görüşlerden hareketle dil öğretiminin amaçları:

- Dil becerilerini geliştirme,
- Bireyin zihinsel gelişimini sağlama,
- Tarihi, kültürü ve medeniyeti aktarma,
- Değerler sistemini öğretme, olarak ele alınmaktadır (Güneş, 2007: 23).

Yapılandırmacılıkta temel hedef öğrenciye bilgi aktarmaktan çok öğrenciye sunulan bilginin yine öğrenci tarafından bilgiyi oluşturmasının sağlanmasıdır. Yapılandırmacılık; öğretimle ilgili bir kuram değil, bilgi ve öğrenme ile ilgili bir kuramdır. Yapılandırmacılık bilgiyi temelden kurmaya dayanır. Başlangıçta öğrenenlerin bilgiyi nasıl öğrendiklerine ilişkin bir kuram olarak gelişmiş, zamanla öğrenenlerin bilgiyi nasıl yapılandırıdıklarına ilişkin bir kuram haline dönüşmüştür (Demirel, 2006: 233).

Yapılandırmacı yaklaşıma göre bilgi zihinde yapılandırılmaktadır. Dinleme, okuma ve görsel okuma ile alınan bilgiler sıralama, sınıflama, ilişkilendirme, sorgulama, analiz ve sentez yapma gibi çeşitli zihinsel işlemlerden geçirilerek anlaşılacaktır. Bireyin ön bilgileri yeni bilgilerle bütünleştirilerek zihinde yapılandırılmaktadır (Güneş, 2007: 300).

Öğretmenin sınıf içinde sürekli anlatıcı bir konumda olduğu eski öğretim sisteminde öğrenciler sadece alıcı konumundaydı. Bu durumda bilgiler ezbere dayalı olarak öğrenilmekte daha doğrusu ezberlenilmekteydi. Bir müddet sonra da ezberlenen bu bilgiler unutulmaktaydı. Buna en büyük kanıt olarak da yıllarca aynı konuların okullarda gösterilmesi örnek verilebilir. İlköğretim çağından ortaöğretime kadar birçok konu aynıdır. Bu farklı kademeye uygulanan sınavlar bile benzerlik göstermektedir. Yıllar boyu aynı konular görülmesine rağmen bu konularla ilgili öğrencilerin bilgileri yeterli düzeyde değildir. Bunun en büyük sebebi bilginin ezber yöntemiyle öğretilmeye çalışılmasıdır. Bu yöntemle yetişen bireyler bu yöntemin etkisinde kalmaktadırlar. Hayatlarının daha sonraki dönemlerinde de bilgiyi öğrenmede aynı yöntemi kullanmaktadırlar. Bu da kalıcı olmamaktadır.

Çağımızdaki gelişmeler, bireylerin kendilerine aktarılan bilgileri aynen kabul etmeleri ve yönlendirilmeyi beklemeleri yerine, bilgiyi yorumlayarak anlamlandırmaları ve yeni bilgiler üretmelerini gerektirmektedir. Bu nedenle bireylerden bilgiyi ezberlemeleri yerine, bilgiyi anlamaları, yorumlamaları,

üretmeleri ve bu becerilerini hayat boyu sürdürmeleri beklenmektedir (Çelenk, 2008: 18).

Yapılandırıcılık öğrencilerin aktif katılımını sağlayarak onlara öğrenmeyi sevdirebilir, düşünme ve anlama etkinliklerini geliştirir, öğrencilerin kendi oluşturduğu ve keşfettikleri bilgilere dayalı bir öğrenme sunduğundan onların öğrendikleri bilginin sahibi olmalarını sağlar, sahip oldukları bu bilgilerini okul dışındaki ortamlara uyarlayarak yaşamsal becerilerini, sosyal ve iletişim yeteneklerini geliştirmelerini sağlar (Eğilmez, 2007: 48).

Okullarımızda artık yapılandırıcı yaklaşım temelli öğretim yöntem ve teknikleri kullanılır hale gelmiştir. Fakat bu teknikler yeterli düzeyde değildir. Bunun nedeni eğitim ortamlarının yetersizliği ve öğretmenlerin yeterli bilgi ve beceriye sahip olamayışlarıdır.

Yapılandırıcı yaklaşımda öğrenci pasif halden aktif hale getirilmiştir. Bu yaklaşımın en önemli özelliği budur. Öğrenmede hedef bireyde kalıcı izli davranış değişikliği oluşturmaktır. Ezbere dayalı eski yöntemle bu pek mümkün olmamaktadır. Eski eğitim sistemiyle yetişmiş birçok değerli bilim adamları vardır. Fakat bu sistemle insanın en büyük sermayesi olan zaman çoğunlukla boşa harcanmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi yıllarca aynı konular tekrarlanıyordu. Yapılandırıcılık yaklaşımıyla eğitim daha sistemli daha verimli bir hâl almıştır. Öğrenciyi sınıf içinde aktif hale getiren, öğrenciyi bilgiyi bulmaya yönelten ve bulduğu bilgiyi de kendi hayatına aktarmasını sağlayan bu yaklaşımın öğretmenlerimiz tarafından yeterince bilinmesi ve uygulanması gerekmektedir.

Sınıf ortamında öğrenciyi aktif hale getirmek eğitimciler için kolay değildir. Zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılması ve her öğrencinin yılsonu notu ne olursa olsun sınıf geçmesi, eğitim-öğretimi olumsuz yönde etkilemektedir.

Sınıf içinde disiplinin sağlanması, dersin verimli geçerek amacına ulaşması için temel şarttır. *Yapılandırıcılık* öğrenciyi aktif hale getirmeyi temele almaktadır. Fakat başka değişkenlerin etkisi ile bu yaklaşım yeterince uygulanamamaktadır. Bu değişkenler yukarıda belirtilen disiplin sorunları ve sınıf içi ortamın ders işleniş açısından farklı olumsuzluklara maruz kalmasıdır. Bilmecelelerin ders materyali olarak kullanılması bu olumsuz durumları azaltabilir. Bilmecelelerin sınıf içinde kullanılması yapılandırıcılık yaklaşımı açısından düşünüldüğünde olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Yapılan çalışmada ders içinde herhangi bir disiplin sorununun yaşanmaması, diğer derslere nazaran daha verimli ders işlenmesi, deneysel işlem

süresince araştırmacı tarafından gözlenmiştir. Yapararak yaşayarak öğrenmeği temele alan yapılandırmacılık yaklaşımı doğrulusunda eğitim-öğretim bilmecelerle öğrencilere bırakılmış, öğrencilere zihinsel becerilerini kullanma fırsatı sunulmuştur.

Bilmeceler sorulduktan sonra ödül olarak not gibi olumlu pekiştiricilerin kullanılması; bilmecelerin çözülme aşamasında öğrencilerin verdikleri cevapların doğru olmasa da onlara cevaplarının mantıklı olduğunun söylenerek derse karşı güdülenmeleri, öğrencilerde başarabilirlik duygusunu ortaya çıkarmıştır. Başarabileceğine inanan öğrenciler derse karşı olumlu tutumlar geliştirmiş, sınıf ortamında aktif hale gelmiş ve böylelikle aktif öğrenme gerçekleşmiştir. Bilmecelerden kelime öğretiminde yeni bir teknik olarak faydalanmanın dışında, aktif öğrenmede de faydalanmak mümkün görülmektedir.

2.4. ÇOKLU ZEKÂ KURAMI

Zekâ, beyin fonksiyonlarının verimliliği olarak tanımlanabilir. İnsan beyni sürekli olarak bir şeyler algılar, bunların bazılarını yararlı bilgiler olarak depolar. Ve gerektiği zamanlarda bu bilgileri kullanır. Öğrenme diyebileceğimiz bu süreçte, beynimizin değişik bölgeleri görev yapar. Bu bölgelerin çalışmasına beynimizin işleyiş biçimleri diyebiliriz. Beynimizin daha rahat çalışabildiği farklı işleyiş biçimleri vardır. İşte bu farklı işleyiş biçimleri Çoklu Zekâ bileşenlerini oluşturur (Gürol, 2004: 88).

Çoklu zekâ kuramını, Harvard Üniversitesi öğretim üyelerinden Howard GARDNER ortaya atmıştır. Gardner tarafından önerilen sekiz zekâ gücü şunlardır:

1. Dilsel / Sözel zekâ.
2. Mantıksal / Matematiksel zekâ.
3. Görsel / Uzamsal zekâ.
4. Bedensel / Kestetik zekâ.
5. Müziksel / Ritmik zekâ
6. Kişiler arası / Sosyal zekâ.
7. İçsel zekâ.
8. Doğa zekâsı. (Aktaran, Demirel, 2006: 206).

Sözel - Dilsel Zekâ: Sözel – Dilsel Zekâ, dili etkili bir biçimde kullanma, kelimelerle ve seslerle düşünme, dildeki kompleks anlamları kavrayabilme, insanları ikna edebilme, dildeki farklı yapıları fark edebilme, yeni yapılar oluşturabilme, farklı dilsel kalıplarla ilgilenme becerisidir.

Sözel – Dilsel Zekâyâ Sahip İnsanların Özellikleri:

- Dinleyerek, okuyarak, yazarak ve konuşarak öğrenir.
- Cümleleri dinler, yorumlar, farklı bir tarzda ifade eder ve söylediklerini hatırlar.
- Okuduklarını anlar, özetler ve kolaylıkla hatırlar.
- Etkili dinleme becerilerine sahiptir.

Matematiksel – Mantıksal Zekâ: Matematiksel – Mantıksal Zekâ, sayılarla çalışma, muhakeme etme, tümevarım ve tümdengelim teknikleri ile düşünebilme, soyut ve sembolik problemleri çözebilme, kavramlar, düşünceler ve fikirler arası kompleks ilişkileri algılayabilme becerisidir.

Matematiksel – Mantıksal Zekâyâ Sahip İnsanların Özellikleri:

- Neden sonuç ilişkilerini çok iyi kurar.
- Somut cisimleri soyut sembolik ifadelere dönüştürebilir.
- Mantıksal problem çözümlerinde başarılıdır.
- Bulmaca ve zekâ oyunlarını sever.
- Miktar tahminlerinde bulunur.

Görsel – Uzamsal Zekâ: Resimlerle, şekillerle düşünebilme, görsel dünyayı algılayabilme, şekil, renk ve dokuları zihnin gözleriyle görebilme ve bunları sanatsal formlara dönüştürebilme yeteneğidir. Psiko-motor becerilerin gelişmesiyle başlar, el-vücut-beyin koordinasyonunun gelişimi küçük kas gelişiminin mükemmel çalışmalarıyla geliştirilebilir.

Görsel ve Uzamsal Zekâya Sahip İnsanların Özellikleri:

- Görerek ve gözleyerek öğrenir.
- Dinlediklerinden zihinsel objeler hayaller, resimler üretir. Öğrendiği bilgileri hatırlamada bu zihinsel resimleri kullanır.

Kinestetik – Bedensel Zekâ: Kinestetik–Bedensel Zekâ, aklın ve vücudun mükemmel bir fiziksel performansla birleştirilerek belli bir amaca yönelik faaliyetlerin sergilenebilmesi yeteneğidir.

Kinestetik ve Bedensel Zekâya Sahip İnsanların Özellikleri:

- Çevresini, nesnelere, eşyaları dokunarak ve hareket ederek inceler. Öğrendiklerine dokunmayı ya da onları kullanmayı tercih eder.
- Fiziksel maharet isteyen alanlarda (dans, spor...) yenilikler keşfeder ve farklılıklar ortaya çıkarır.
- Rol yapma, atletizm, dans, dikiş nakış gibi alanlarda yeteneği vardır.
- Aktif katılımı daha iyi öğrenir. Söylenenden daha çok yapıları hatırlar.

Kişilerarası – Sosyal Zekâ insanlarla birlikte çalışabilme, Sözel – Bedensel Zekâ dilini etkili bir biçimde kullanarak çok farklı karakterlere sahip insanlarla kolaylıkla iletişim kurabilme, insanları yönetebilme, onlarla uyumlu çalışabilme ve insanları ikna edebilme becerisidir.

Sosyal Zekâya Sahip Bireylerin Özellikleri:

- Yaşlıları ile ya da farklı yaş grupları ile birlikte olmaktan zevk alır.
- Grup ve takım çalışmalarından, çok özel ve mükemmel ürünler ortaya çıkararak, gruplar halinde çalışmaktan zevk alır.
- Farklı kültürler, farklı yaşam tarzları konusunda çok meraklıdır.
- Sözel ve bedensel dili etkili bir biçimde kullanır.

Kişisel- İçsel Zekâ: Kişisel – İçsel Zekâ, kendimiz hakkındaki duygu ve düşünceleri şekillendirebilme, yaşamı sürdürebilme ve yaşadıklarımızdan öğrendiklerimizle, hayat felsefemizi oluşturabilme, yaşamımızı bu doğrultuda planlanma, kişisel istek ve hayaller oluşturabilme becerisidir.

Kişisel Zekâyâ Sahip İnsanların Özellikleri:

- Yalnız kalmaktan hoşlanır.
- Yaşadığı her olay ve deneyim üzerinde çok fazla düşünür.
- Kendi duygu ve düşüncelerinin farkındadır.
- Bireysel çalışmalardan zevk alır.
- Yaşamında motivasyon kaynağı, hedefleridir.

Müziksel – Ritmik Zekâ: Müziksel – Ritmik Zekâ, sesler, notalar, ritimlerle düşünme, farklı sesleri tanıma ve yeni sesler, ritimler üretme, ritmik kavramları tanıma ve kullanma, çevreden gelen seslere ve müzik aletlerine karşı duyarlı olabilme becerisidir.

Müziksel Zekâyâ Sahip İnsanların Özellikleri:

- İnsan sesi ve çevreden gelen sesler gibi çok farklı seslere karşı duyarlıdır, dinler ve tepkide bulunur.
- Müziği yaşamında kullanmak için fırsatlar oluşturur.
- Öğrendiği şarkıları mırıldanarak gezer.

Doğa Zekâsı: Doğa Zekâsı, doğadaki tüm canlıları tanıma, araştırma ve canlıların yaratılışları üzerine düşünme becerisidir.

Doğa Zekâsı Gelişmiş İnsanların Özellikleri:

- Doğadaki hemen her canlının yaşamına ilgi duyar. Farklı canlı türlerinin isimlerine karşı dikkatlidir; çiçek türleri, hayvan türleri onlar için çok çekicidir.
- Doğanın insanlar üzerindeki ya da insanın doğa üzerindeki etkisi ile ilgilenir (http://mengen.meb.gov.tr/db/coklu_zeka_nedir.doc).

Çoklu zekânın her alanına hitap etmek ders içinde öğretmen açısından zor bir durumdur. Fakat bu çalışmada yer alan farklı bir amaç da bu zor durumu ortadan kaldırmak, farklı öğrenme stillerine sahip olan öğrencilerin ilgili zekâ alanlarına hitap etmektir.

Çoklu zekâ kuramındaki zekâ türleri ile yapılan bu çalışma arasındaki bağ daha geniş şekilde açıklanacak olursa;

1. Dilsel/sözel zekâyâ ve Mantıksal/ matematiksel zekâ sahip öğrencilere yönelik bir ortam bilmecelerle sağlanabilir. Çünkü her iki zekâ türünde de düşünme esastır. Bilmeceler sorulduğunda öğrencinin zihninde bir hareketlenme meydana gelir ve öğrenci zihnini en iyi şekilde kullanmaya çalışır. Durum problem çözmeyle ilgili olduğu için bu zekâ alanına sahip öğrenciler için de yine bilmecelerden faydalanılabilir.

2. Görsel/uzamsal zekâyâ sahip öğrenciler nesnelere zihinde canlandırma becerisine sahiptirler. Burada, nesneyi görmeden zihinde canlandırma ve ayrıntıları görebilme söz konusudur (Demirel, 2006: 207). Bilmeceler zihinsel oyunlardır. Bilmecenin sorulduğu kişi ya da kişiler zihinlerini kullanabildikleri ölçüde bilmeceye cevap verebilirler. Zihinde hayal ederek bilmecede sorulan kavramı bulmaya çalışan öğrenciler, görsel uzamsal zekâ alanlarını harekete geçirirler. Bu zekâ alanı diğer zekâ alanlarına göre daha gelişmiş olan öğrenciler hayal güçlerini daha hızlı kullanarak bilmeceleri çözme gayreti içine girerler ve ders içinde daha aktif olurlar.

3. Bilmecelerin manzum şekilleri de Müziksel/ ritmik zekâ alanına sahip öğrencilerin zihnini harekete geçirme açısından önemlidir. Çünkü Müziksel/ ritmik zekâ alanına sahip öğrenciler sesler, notalar, ritimlerle düşünme, farklı sesleri tanıma ve yeni sesler, ritimler üretme, ritmik kavramları tanıma ve kullanma gibi becerileri kullanabilirler. Bilmecelerdeki şiirsel özellik nedeniyle bu beceriler bilmecelerle ortaya çıkartılabilir.

4. İçsel zekâ bireyin kendini duyma ve anlamasıyla ilgili bilişsel yeteneği ifade eder (Demirel, 2006: 208). Bu zekâ alanına sahip öğrenciler hedefleri belirleme ve kişisel problemleri çözme becerilerine sahip oldukları için bilmeceler bu zekâ alanına sahip öğrenciler için de uygun bir ders materyali olarak da kullanılabilir.

5. Doğa zekâsı da dünyayı tanıma, hayvanları, dağları mevsimleri vb. tanıma ve sınıflandırma yeteneğidir (Demirel, 2006: 208).

Bilmeceler halk edebiyatı ürünlerimiz olarak yukarıda sayılan olguları içinde fazlasıyla barındırmaktadır. Bilmeceler doğa zekâsına sahip öğrenciler için de uygun bir ders materyali olarak kullanılabilir.

2.5. BİLMECE

Anonim halk edebiyatı ürünü olan bilmecelerin hem manzum hem mensur şekilleri bulunur. İçerik açısından büyük bir zenginliğe sahip olan bilmeceler günlük hayattaki her unsuru kendisine konu edinebilir. Bilmecelerin içinde barındırdığı hazine başka edebiyat ürünlerinin hiç birinde bulunmadığı için bilmecelerle ilgili birçok araştırma, çalışma yapılmıştır. Bu yapılan araştırmalar doğrultusunda bilmecelerin içinde barındırdığı konu zenginliği ile de bağlantılı olarak, bilmecelerle ilgili birçok tanım yapılmıştır.

Prof. Dr. Şükrü ELÇİN bilmece türünü şöyle tanımlamaktadır:

“Bilmeceler, tabiat unsurları ile bu unsurlara bağlı hâdiseleri; insan, hayvan ve bitki gibi canlıları; eşyayı; akıl, zekâ veya güzellik nevinden mücerret kavramlarla dinî konu ve motifleri vb. kapalı bir şekilde yakın uzak münasebetler ve çağrışımlarla düşünce, muhakeme ve dikkatimize aksettirerek bulmayı hedef tutan kalıplaşmış sözlerdir.” (Elçin, 1987: 91).

Bilmece, somut-soyut varlıkları, kavramları, durumları, duyguları, insanları, kısacası günlük hayatta karşılaşılabileceğimiz hemen hemen her şeyi konu alan, bunları birtakım ipuçları vererek ve uzak-yakın çağrışımlar kurarak tarif eden, böylece cevabın bilinmesine zemin hazırlayan, soru ve cevap olmak üzere iki ana unsuru bulunan, sorulması ve cevaplandırılması belirli bir geleneğe bağlanan, karşılıklı olarak iki kişinin veya grupların birbirine sorduğu, genellikle manzum olan, örneği az olsa da mensur şekilleri de bulunan anonim halk edebiyatı türüdür (İçel, 2005: 4).

Araştırmacılar genellikle bilmecelerin mecazi yapıları üzerinde durmuşlardır. Bu duruma da ilk dikkat çeken Aristo olmuştur. Aristo: İyi bilmeceler bize genel olarak doğru mecazlar sağlarlar, iyi bir bilmece güzel bir mecazın oluşumuna yol açabilir. Aristo'nun belirttiği bu özellikten hareket eden Gaston Paris bilmece için şu tarifi yapar: Anlamı açık olmayan ve günlük kullanıma geçmemiş bulunan, mecaz ya da mecazlar topluluğudur (Aktaran, Öztürk, 1986: 288).

Bilmecelerin genellikle, bir arada yapılan işlerde halkın eğlence amaçlı olarak söylendiği bunların yanı sıra çoğu zaman hamam eğlencelerinde, düğünlerde, soğuk kış gecelerinde söylenerek geleneksel hale geldiği anlaşılmaktadır.

Bilmeceler, televizyon ve radyo gibi kitle iletişim araçlarının hemen her eve girmedeği döneme, yani 1980 öncesi yıllara kadar ülke bazında, bilhassa kırsal kesimlerde, geleneksel olarak yaşatılırdı (Kaya, 1999: 465).

Türk halkının zekâ ve ince zevklerinin parıltısı olarak ortaya konulmuş olan bilmeceler, eğlence vasıtası olmakla birlikte, kişilerde muhakeme gücünü, düşünce derinliğini geliştirmesi bakımından da önemlidir. Diğer taraftan Türkçenin estetik yapısını ve edebi zevkini sergilediklerinden dolayı da edebiyatımızda ayrı bir öneme sahiptir (Kaya, 1999: 463).

Bilmeceler, dünyayı henüz tanımaya başlayan, nesnelere ve objelere yeni yeni kavrayan çocukların kelime hazinelerinin ve muhakeme güçlerinin artmasında önemli rol üstlenirler. Bir bakıma insanlar, bilmecelerle, zihin sporu yaparlar (Kaya, 1999: 465). İnsan vücudunun sağlıklı kalması için nasıl spora ihtiyacı varsa, insan zihninin de sağlıklı işlemesi için spora ihtiyacı vardır. Bu zihin sporuna bilmecelerin büyük katkısı olmaktadır. Bilmeceler mecazlı anlatımları sayesinde ya da benzetmeler yoluyla sorulan nesneyi ya da kavramı buldurmaya yönelik oldukları için zihni harekete geçirirler. Böylece zihnin gelişimi için gerekli olan işleyiş süreci başlar. Beyne spor yaptırmanın en iyi yolu onu işleyiş halinde tutmaktır. Bir kişi beynini bilmecelerle yorarsa bu sporu en iyi şekilde yapmış, zihnini sürekli çalıştırmış olur. Beyin için uygulanan bu spor kişinin günlük hayatında karşılaştığı sorunlar ya da problemler karşısında daha hızlı ve daha doğru kararlar vermesine yardımcı olur.

2.5.1. Bilmece Çalışmaları

Anonim halk edebiyatı ürünlerinden olan bilmecelerle ilgili birçok çalışmanın yapıldığı daha önce belirtilmişti. Fakat zengin bir kültür değerine sahip olan bilmecelerle ilgili yapılan çalışmaların yeterli olduğu söylenemez.

Türk bilmeceleri konusunda yapılan çalışmalar, diğer türlere nispetle daha az sayıdadır (Kaya, 1999: 470).

Bilmece üzerine yapılmış olan araştırmalar, açıklamaya çalıştıkları yönleri göre sınıflandırılabilir. Bunların bir kısmı bilmecelerin ne işe yaradığını, yani fonksiyonunu aydınlatmaya çalışır. Bir kısmı bilmecenin ne olduğunu, yani yapısını

ortaya koymaya çalışır. Bir kısmı onun edebi bir tür olarak biçimsel özelliklerini, üslubuna belirlemeye çalışır; bir kısmını da, halk edebiyatının öbür türleri için olduğu gibi bilmecelerin oluşumunu, aktarılmasını, yayılmasını araştırır (Şaul, 1974: 80).

Önemli addedebileceğimiz çalışmalar içinde İhsan Ozanoğlu, Hamamizade İhsan, Lutfullah Sami Akalın, Şükrü Elçin, Naki Tezel, Amil Çelebioğlu-Yusuf Ziya Öksüz ve İlhan Başgöz gibi araştırmacıların eserlerini zikredebiliriz (Kaya, 1999: 470).

Sözü edilen çalışmalardan İhsan Ozanoğlu'nun Bilmeceler adlı basılmamış eserinde, bilmeceler şekil yönüyle ele alınmıştır.

Lutfullah Sami Akalın bilmeceleri şekillerine göre dört gruba ayırmıştır.

- I. Mani Bilmeceler,
- II. Beyit Bilmeceler,
- III. Mısra Bilmeceler,
- IV. Kıtadan uzun Bilmeceler.

Bilmeceleri ilk harfine göre tasnif eden Akalın'ın bu yaklaşımı pek kabul görmemiştir.

Şükrü Elçin ise gerek Türk Bilmeceleri, gerekse Gölpazarı Bilmeceleri, adlı çalışmalarında, bilmeceleri, önce konularına göre ayırmış, daha sonra kendi içlerinde, cevapların alfabetik sırasına göre gruplandırmıştır (Kaya, 1999: 471).

Türk Bilmeceler Hazinesi adı ile kıymetli bir çalışma ortaya koyan Amil Çelebioğlu ve Yusuf Ziya Öksüz de tespit ettikleri bilmeceleri, kitapta konularına göre sınıflandırmışlardır (Kaya, 1999: 472).

İlhan Başgöz, bilmeceleri karşılıklarına ve konularına göre gruplandırmış ve bunları önce beş ana bölüme, sonra her bölümü kendi içinde alt başlıklara ayırmıştır (Kaya, 1999: 473).

Son yıllarda Türk dünyasıyla gelişen ilişkiler çerçevesinde yapılan mukayeseli folklor çalışmaları içinde bilmece türüne fazla değinilmemiş, üzerinde yeteri kadar durulmamıştır (Türkyılmaz, 2009: 47).

Millî kültürel değerleri içinde geniş bir şekilde barındıran halk edebiyatı ürünü bilmecelerden faydalanabilmek için daha fazla çalışmaların yapılması gerekmektedir.

2.5.2. Bilmece Geleneği

Kuruluşu bakımından üstün zekâ ürünü olan bilmece belirlili zamanlarda, belirlili işler yapılırken sorulmuş ve bu durum bir gelenek haline gelmiştir.

Bilmece sorma; çağlar boyu biçimlenerek günümüzdeki şeklini almış, belirlili kuralları olan, kuşaktan kuşağa aktararak günümüze gelmiş bir gelenektir. Bilmecelerde toplumun düşünce yapısının, ortak beğenisinin yansıması görülmektedir (Artun,1997: 159).

Bilmeceler önceki devirlerde, bir eğlence aracı olmaktan öte bir takım fonksiyonları icra eder hüviyetteydi. Kavimler veya yönetici durumda olan kişiler birbirlerine üstünlük sağlamak için zekâ ve söz oyunları ile örülmüş olan bilmece silahına sarılırdı. Bilmeceler zamanla sihirli atmosferini, esrarını kaybettiği andan itibaren, yani toplum tarafından bilinmeye başlayıp anonimleşince, tarihteki sosyal ve dini gücünü de yitirir ve artık eğlence vasıtası haline gelir (Kaya, 1999: 465).

Uzun kış gecelerinde çerezler yenilip, sohbetler edilir, sık sık fincan/yüzük oyunu oynanır, bilmeceler sorulurdu. Ayrıca kadınlar, kışa hazırlanırken bulgur çekme, erişte veya şehriye yapma, turşu kurma vs gibi imece usulüyle çalışmalarını sırasında da maniler söyler bazen de birbirlerine bilmeceler sorardı. Bilmeceler ayrıca köy düğünlerinin de vazgeçilmez eğlenceleri arasındadır (Kaya, 1999: 465).

Bilmeceler, kendilerine özgü bir usul ve gelenek içinde sorulur. Diğer halk kültürü ürünleri gibi toplumun temel taşlarından olan değerleri dinamikleri belirlemede önemli rol oynar. Ayrıca bilmecelerde sorulduğu yöre insanının dünyaya bakışı ve estetik modelleri de görülür (Artun, 1997: 159).

Anadolu'da bilhassa İç ve Doğu Anadolu'da, gelin almaya gelenlere bilmece sormak adettendir. Daha ziyade bir köyden, başka bir yere gelin götürmeye giden grup köyün birkaç kilometre dışında gençler tarafından karşılanır; düğün kâhyası (düğünün organizesini üstlenen kişi)'na bilmeceler sorulur. Bilemediği takdirde düğün kâhyası, külliyetli miktarda bahşış verir, aksi takdirde büyük cezalara çarptırılır (Kaya, 1999: 468).

Bilmece sorma geleneğinin oluşmasında, şekillenmesinde geçmişten günümüze gelen tarihi ve kültürel miras belirleyicidir. Her gün unutulmaya, kültür alışverişiyle gelenek dışı biçim almaya başlayan bilmece sorma geleneği halkın belleğinden silinmeden her yörede derlenerek bir kültür varlığı olarak gelecek kuşaklara aktarılmalıdır (Artun, 1997: 159).

2.5.3. Bilmecelerin Özellikleri

Anonim edebiyat ürünlerinin kendine has özellikleri bulunur. Bilmecelerin de kendine has olarak belli başlı birtakım özellikleri vardır. Bu özellikler yapısal olarak ya da konu çeşitliliği olarak karşımıza çıkar. Bilmecelerin özelliklerini maddelerle özetlenecek olunursa:

1. Çocuğun kelime hazinesini geliştirir, ifade gücünü artırır.
2. Bilmecenin kuruluşunda, cevap olabilecek nesnenin özelliklerini veren izler vardır. Bu izler çoğunlukla benzetmelerle (mecaz-teşbih) çizilir. Böylece, soru ve cevap içi içe birleşir. Bilmecenin bütünlüğü içinde karşı karşıya getirilen bu iki kavram, dildeki anlam yorumuna göre bir karşıtlık içindedirler (Öztürk, 1986: 297).
3. Bazı bilmeceler anonim olmayıp ferdi mahsullerdir. Taklidi olarak meydana getirilmiş olan bu bilmeceler, üslup farkıyla belirgin bir şekilde anonim bilmecelerden ayrılır (Kaya, 1999: 504).
4. Birçok bilmece kalıp sözlerle başlar. Bunlar genellikle doldurma mısra olup kafiye hazırlık gayesiyle söylenirler (Kaya, 1999: 506).
5. Genellikle anonimdirler, ancak bir lûgaz veya muamma kaynaklı olanlar da vardır.
6. Konu bakımından oldukça çeşitlidir. İnsan hayatının parçası olan hemen hemen her şey bilmeceye konu olabilir.
7. Doldurma kelimeler ile taklide dayalı olan kelimeler bilmecelerin vazgeçilmez unsurlarındandır.
8. Kelime oyununa dayalı bilmece çeşitleri de vardır.
9. Bilmecelerde özne sayısı tektir. Özne sayısının artması cevabın da artması demektir.
10. Cevapları tek kelimedenden veya daha fazla kelimedenden oluşabilir.
11. Yetişkin ve çocuk eğitiminde önemli roller üstlenirler.
12. Bir şey sormak üzere oluşturuldukları için insanlarda problem çözme yeteneğini geliştirirler.
13. Genellikle Türkçe kelimeler veya Türkçeye yerleşmiş kelimelerle oluşturuldukları için iyi bir dil öğreticisidirler.
14. Ölçü, durak, kafiye, redif, vb. ahenk unsurlarıyla oluşturuldukları için şiir zevkini geliştirirler.
15. Topluca yapılan işlerde kullanılarak zamanın daha çabuk geçmesini ve işin daha bir hâle gelmesini sağlarlar.

16. Cevap olan şeyi tarif etmek amacıyla edebî sanatlardan yararlanırlar.

17. Bilmeceler belirli bir geleneğin ürünü olduğu için bazılarında cevabı bilmeyene yapılmış bir tehdit veya verilen bir ceza vardır. Çok az da olsa cevabı bilene ödül vaat edildiği de görülmektedir.

18. Her zaman bilmece sorulmaz. Yılın belirli zamanlarında (yılbaşı, nevrüz, vb), hasatta, topluca yapılan işler sırasında, düğünlerde, akşam komşularla yapılan toplantılarda sorulur (İçel, 2005:6).

2.5.4. Bilmecelerin Sorulması

Gelenekleşmiş hale gelen bilmece sormanın belirli kuralları vardır. Bilmece soran kişinin bilmeceyi sorduktan sonra belirli bir zaman dilimi beklemesi ve cevabı buldurmaya yönelik bazı ipuçlarını vermesi gerekir.

Bilmeceler soru ve cevap bölümlerinden oluşurlar. Bunlardan bilmecenin temelini oluşturan asıl unsur soru bölümüdür. Cevap olarak sorulan şeyin bulunması için soru bölümünün iyi hazırlanması ve bazı ipuçlarının verilmesi gerekmektedir. Bu ipuçları cevaba ait sayı, renk, dış görünüm, ses, vb. olabilir. İpuçları açık bir şekilde verildiği takdirde bilmecenin cevabı kolaylıkla bulunabilir. Aksi takdirde bazıları zaten oldukça sembolik bir dile sahip olan bilmeceleri çözmek imkânsız hâle gelir (İçel, 2005: 280).

Bilmece sormada farklı yöntemler kullanılmaktadır. Bilmece sorulduktan sonra karşıdaki kişinin cevabı bulabilmesi için belirli bir süre beklenir. Bu arada bilmece sorulan cevabı bulabilmek için belirli ipuçları ister. Sınıf ortamında sorulan bilmecelerde öğrencilerin istedikleri ipuçları genellikle cevabın baş harfinin ne olduğudur. Çalışmamızda ve genel ders ortamlarında sınıfa yöneltilen bilmecelere karşı istenilen ipucunun cevabın baş harfini isteme durumuyla sıkça karşılaşılmıştır. Öğrencilere bilmece çözerken yapılabilecekler de çalışmamız aracılığıyla sunulmuştur. Cevabı bulmak için sorulması gereken bazı sorular vardır. Doğan KAYA Anonim Halk Şiiri adlı kitabında Sivas'taki bilmece sorma geleneğinden şu şekilde bahseder:

“Bilmece söylenir.

Çocuklar araştırır.

Bilemeyince sorarlar:

-Yenir mi yenmez mi?

-Canlı mı cansız mı?

Kimi zaman soruyu soran taraf cevabı söylemede kendini naza çeker (Kaya, 1999: 467). Bilmeceler sorulduktan sonra cevap karşı taraftan beklenilmeli, bilmecenin cevabı hemen söylenmemelidir. Gerekirse cevap günlerce söylenmeyebilir.

Bilmece sorma geleneğinde uyum çok önemlidir. Bilmeceler her ortamda, her zaman sorulabilir. Bilmece sorma için özel bir toplantı yapılmaz. Bilmeceler yaşamın içinde her şeyi konu alırlar. Bu nedenle bilmeceler yaş ve seviye uygunluğu gözetilerek her ortamda sorulabilir. İyi bilmece sorup düzenleyen kişilere, ‘‘bilmececi, laf ustası, bilmece ustası, taklitçi’’ adı verilir (Kayhan, 2009: 22).

2.5.5. Bilmecelerin Çözülmesi

Bir bilmeceyi çözebilmek için belirli bir zihinsel yeterliliğe sahip olmak gerekir. Bilmeceyi çözen kişide muhakeme gücünün güçlü olması lazımdır. Bazı bilmeceler kolay bazı bilmeceler ise zordur. Bilmeceler karşıdaki kişinin yaşına, bilgisine ve bilgisini kullanma becerisine göre belirli kolaylıkta ve zorlukta olmak üzere sorulabilir.

Kişi bilmece çözmekten hoşlanmalı, zevk almalıdır. Cevap aranırken, bilmecenin içindeki şekil, madde, ses, seci, renk hece, kelime, anlam ve çeşitli çağrışımlar gibi ipuçlarını iyi değerlendirmek zorundadır (Kaya, 1999: 468).

Bir bilmeceyi tek başına çözmekle birçok kişi ile çözmek arasında oldukça büyük bir fark vardır. Bilmeceler topluluk içinde daha çabuk çözülür. Bunun nedeni bilmecenin sorulduğu topluluk içinde bilmeceleri çözmek için sürekli farklı cevapların verilmesi ve bu cevapların bilmeceyi çözmeye çalışan kişilere ipucu olmasıdır. Verilen cevaplar ne kadar çoksa bilmeceyi bilmekte o kadar kolaylaşır. Burada deyim yerindeyse bir zihin yardımlaşması, bir fikir alış verişi vardır. Sürekli farklı fikirlerin ortaya çıkması bilmecenin muhatabı kişilerin zihinlerinde yeni fikirler oluşturur. Tabi burada verilen cevapların mantıklı olması gereklidir. Aksi halde gelişigüzel verilen cevapların bilmecelerin çözülebilenmesi bir tarafa durumu içinden çıkılmaz bir hale getirir. Bir grupta bir ortamda bilmece çözmek, tek başına çözmekten daha eğlencelidir. Eskiden uzun kış gecelerinde teknolojinin de bu derecede gelişmediği zamanlarda bilmeceler misafirliklerde eğlence aracı olarak kullanılırdı. Bu uygulama değişen toplum yapısıyla ortadan kalkmıştır. Fakat bilmece çözme işi sınıf ortamına aktarılabilir.

Sınıf ortamında bilmece çözmek kelime öğretimine katkıda bulunacağı gibi eğlenceli bir ortamda öğrencileri derse karşı güdüleyecektir. En zor bilmeceler bile yukarıda bahsedilen zihin yardımlaşması sayesinde toplu ortamlarda çözülebilir.

Bilmeceler çözülürken ortamı renklendirmek ve bilmecenin çözülmesi hızlandırmak için belirli ödül ya da cezalar konabilir. Eskiden bilmeceleri bilemeye çeşitli cezaların verildiği bazı kaynaklarda belirtilmektedir. Bilmecelerde yer alan ceza motifleri bir zamanlar gerçekten verilmiş olan cezaları ifade etmektedir.

Masallarımızda sorulan üç soruyu bilen kahraman, padişahın kızını alır. Ancak bunları bilemezse öldürülür. Günümüzde ise bu cezalar, sembolik bir mahiyettedir. Bilmecenin cevabını bilemeyen ne gerçekten öldürülür, ne de para cezasına çaptırılır. Genellikle bu türden ceza motifleri bilmecelerin soru bölümünde yer almakta olup cevabı bilemeyecek olan kişiyi âdeta baştan tehdit etmekte ve uyarmaktadır. Tabi bunlar arasında cevabı bilmeyenlere akılsız, eşek, eşek sıpası, köpek, vb. demek suretiyle yapılan hakaretler de vardır (İçel, 2005: 220).

Çocuklarla sınıf ortamında bilmece çözerken bazı ödüller ortaya konabilir. Çalışmada uygulama bölümünde, öğrenciler için ders notunun önemli olması nedeniyle sorulan bilmecelerin bilinmesi durumunda bilmeceyi çözen öğrenciye ödül olarak artı (+) verilmiştir. Bu ödülün etkisi büyük olduğu için sınıf ortamında derse karşı ilgi artmış eğitim-öğretim ortamında düzen sağlanmıştır.

2.5.6. Bilmecelerin Fonksiyonu ve Eğitimdeki Yeri

Bilmeceler ortaya çıktığı ilk zamanlardan beri zihnin becerisini ölçmek, zihni harekete geçirmek için kullanılmıştır.

Bilmecelerin üstlenmiş olduğu birtakım görevler vardır. Bunlar içerisinde insanları eğlendirmek, topluca yapılan işlerde zamanın daha çabuk geçmesini sağlamak, gece olabilecek düşman saldırıları karşısında uyanık durmak, vb. sayılabilir. Ancak bilmecelerin ilk sırada yer alan en önemli görevleri eğitmektir. Bu özellik daha bilmecenin tarifinde karşımıza çıkar. Bilmece soyut veya somut hangi nesneyi, kavram veya durumu konu alırsa alsın yapı itibarıyla bir soru ve buna verilen bir cevaptan oluşmaktadır. Bu soru ve cevaplar yoluyla da insanların birtakım şeyleri öğrendiği inkâr edilemez bir gerçektir. Bilmeceler hem yetişkin eğitiminde, hem de çocuk eğitiminde etkili olan ürünlerdir (İçel, 2005: 266).

Çocuğun eğitimi anne karnında başlar ve bir ömür devam eder (Başaran, 2000: 21). Bilmecelerin bu eğitime katkısı göz ardı edilemez. Toplum olarak eğitim alanının geniş kısmında bilmeceleri kullanmamız gerekir.

Bilmeceler kişide dikkat uyandırır ve ilgi çeker. Her insan zekâsını kullanarak problem çözmenin hazzını yaşamak ister. Kişi kendisine sorulan ya da farklı bir şekilde karşılaştığı bilmeceyi çözebilirse kendinde bir özgüven duygusunun oluşacağını farkındadır.

Türk toplumunda bilmece sorma geleneği bir oyun ve zamanı beraber değerlendirme aracı olarak sürdürülmüştür. Çocukların eğitiminde bilmeceler, önemli olduğu kadar yetişkinlerin yaşamında da büyük bir yere sahiptir. Çalışan ve birlikte zaman geçiren yetişkinler özellikle uzun kış gecelerinde toplanıp, bilmece sorarak yarışmalar düzenlerlerdi. Bilmecelerin hatırdaki kalması ve bunu etkili söyleyişle sormanın bir ustalık olarak görülmesi özellikle bu konuda yetişkinlerin kendilerine özgü bir üslûp geliştirmelerine neden olmaktadır. Bilmeceler çocukların somut düşünceden soyut düşünmeye geçişinde olumlu katkı sağlar. Çünkü bilmeceler günlük yaşamdaki her şeyi konu edinebilir. Birçok nesne ve kavramın soru yoluyla öğretimini sağlar (Kayhan, 2009: 27) .

Bilmeceler çocukta, problem çözme yeteneğini geliştirerek eleştirel düşünme becerisi kazandırır. Ayrıca halk edebiyatı ürünü olduğundan çocuğun ana dilinin inceliklerini öğrenmesinde, kelime hazinesinin gelişmesinde büyük rol oynar (Kayhan, 2009: 27) .

Yapılan bu çalışmada halk edebiyatı ürünü olan bilmecelerin eğitimde kullanılması amacı temel amaçlar içerisinde. Bilmecelerin kültürel değeri ve fonksiyonları eğitim açısından göz ardı edilemeyecek durumlardır. Çalışmada bu durumlar göz önünde bulundurulmuş ve bilmecelerden kelime kazandırma alanında faydalanılmaya çalışılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, araştırma sahası ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracı ve veri analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırma, araştırmacı tarafından farklı kaynaklardan tasnif edilerek hazırlanan bilmecelemlerle, öğrencilere bilmedikleri kelimeleri öğretmede bilmecelemlerin etki düzeyini saptamayı amaçlayan, deneysel bir araştırmadır. Deneme modellerinden “*Öntest-sontest, tek gruplu deneme modeli*” kullanılmıştır.

Deneme modelleri, neden-sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışmak amacı ile doğrudan araştırmacının kontrolü altında, gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modelidir (Karasar, 2006: 87). Deneme modellerinin, ilgili alanyazında yer almış pek çok türü vardır. Bazı sınıflandırmalar denemek istenen değişken sayısı ve düzeyine göre, bazıları ise, denemede kullanılan grup sayısı ile değişkenlerin kontrolünde alınabilen önlemlere göre yapılmaktadır (Karasar, 2006: 94).

Deneme modeli ile yapılan her araştırmada, mutlaka bir karşılaştırma vardır (Karasar, 2006: 88). Koşulları araştırmacı tarafından oluşturulan bir kümede bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkisi, herhangi bir denetleme kümesi olmadan, kümenin durumu önce bağımsız değişkenlerin etkisi olmadan teste tabi tutulur. Daha sonra bağımsız değişkenlerin etkisi ölçülür (Aziz, 2008: 89). Çalışmada problemin bağımlı değişkeni kelime hazineleri olup, bu değişken kelimeler formu ile ölçülmüştür. Bağımsız değişken ise uygulanan bilmecelemlerle kelime öğretme programıdır.

Desenin simgesel görünümü:

Grup	Öntest	İşlem	Sontest
G	O ₁	x	O ₂

G, işlem yapılan grubu; O₁, deney grubundan alınan ön ölçümü; x, deneysel işlemi; O₂ ise deney grubundan alınan son ölçümü göstermektedir (Büyüköztürk vd., 2008).

Deneme modelinde gözlenmek istenilenin araştırmacı tarafından üretilmesi söz konusudur ve amaçlar hipotezlerle ifade edilirler (Karasar, 2006: 88).

Araştırmacı tarafından oluşturulan kelimeler formu deney grubuna önce ve sonra olmak üzere *öntest* - *sontest* modeli ile uygulanmıştır. Çalışmanın süreci 2009-2010 Eğitim öğretim yılının II. Dönemi oluşturmaktadır. II. Dönemim başında *öntest* uygulanmıştır. Daha sonraki 12 haftalık zamanda derse girişlerde bilmeceler deney grubuna sorulmuştur. *Sontest* II. Dönemin son günü 18.06.2010 tarihinde yapılmıştır. Aşağıdaki tabloda deneysel işleme ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 3.1. Deneysel İşlemin Uygulanış Düzeni

Grup	N*	Öntest	İşlem-Süreç	Sontest
Deney Grubu	12	Kelimeler Formu	Bilmecelere dayalı kelime öğretim programı (II. Eğitim-Öğretim Dönemi)	Kelimeler Formu

*Eleman sayısı.

Öntestler eğitim başlamadan hemen önce, *sontestler* de eğitimin bitiminden hemen sonra uygulanmıştır. Araştırmada *öntest* yapılmasının nedeni, öğretilmesi amaçlanan kelimelerin önceden bilinip bilinmediğinin tespit edilmesidir. Araştırmanın son aşamasında, deney grubuna *sontest* uygulanmış ve *öntest* ve *sontest* puanları bulunarak her iki test arasındaki fark ölçülmüştür.

Bu işlem için deney grubunun *öntest* ve *sontesten* almış oldukları puanlar SPSS (Statistical Package For The Social Science), Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programına girilmiş ve çözümlene için parametrik olmayan çözümlene yöntemlerinden “Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi” kullanılmıştır. Bu teknik, sosyal bilimlerde az denekli yürütülen gruplar içi araştırmalarda sıklıkla kullanılan bir tekniktir.

Bu teknikte eşleştirilmiş iki grup üzerinde ya da aynı denekler üzerinde iki farklı zamanda yapılan ölçümlerden elde edilen puanlar söz konusudur. Araştırma sorusu, genellikle, “ Deneklerin bir x değişkenine ait iki ölçümü (puanları) arasında anlamlı bir fark var mıdır? ” şeklinde oluşturulur (Büyüköztürk, 2011: 163).

Ana probleme cevap arama doğrultusunda; öğrencilerin kelime öğrenme süreçlerinde bilmecelerin etki düzeyi deneysel olarak ölçülüp, öğrencilerin cinsiyet değişkenlerinin bilmecelerin kelime öğretiminde uygulanabilirliğinin algılanmasında anlamlı fark oluşturan bir etken olup olmadığını çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu çözümlene için de Excell Programına deney grubunun *öntest* ve *sontesten* aldıkları puanlar girilerek grup içindeki elemanlara ait *öntest-sontest* fark grafikleri oluşturulmuş; yine Excell Programı ile aritmetik ortalamalar bulunmuş ve bu aritmetik ortalamalara bağlı olarak tüm grubun *öntest* - *sontest* fark grafiği oluşturulmuştur.

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu Hatay İli, Dört Yol İlçesi, Yeniyurt İlköğretim Okulu 7/B Sınıfı öğrencileri oluşturmaktadır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Konu alanıyla ilgili literatür taranmış ve çalışmanın amacına uygun bilmeceler tasnif edilerek belirlenmiştir. Tasnif çalışması yapılırken İlhan BAŞGÖZ’e ait “Türk Bilmeceleri I (1993a)” ve “Türk Bilmeceleri II (1993b)” adlı eserlerden ve Hatice İÇEL (2005) tarafından hazırlanmış olan “Batı Türklerinin Dörtlüklerinden Kurulu Bilmeceleri Üzerinde Bir Araştırma” adlı doktora tezinden yararlanılmıştır.

Çalışmada kullanılacak bilmeceler, bilmecelerin millî kültürümüzün önemli bir parçası olması nedeniyle; Türkçe dersi içinde tema olarak okutulan “Millî Kültür Teması” ve çalışmanın yapıldığı bölgeye ait kültürel değerler göz önünde bulundurulmuştur. Çalışma için belirlenen bilmecelerin seçilme nedenleri;

1. Millî Kültür Teması.
2. Bilmecelerin kültürel değeri,
3. Çalışma grubunun bulunduğu coğrafyadaki kültürel değerler.

Bilmecelerin konuya uygunluğuna göre seçilmesinden sonra bilmecelerin içinde geçen öğretilmesi amaçlanan kelimeler belirlenmiştir. Bilmeceler içinden seçilen kelimeler genellikle eski, kullanım alanı sınırlı; fakat bilinilmesi gereken kelimelerdir.

Deney grubuna sunulan kelimeler formu, her kelimeye verilmesi gereken iki cevaptan oluşmaktadır. Birinci cevapta kelimenin anlamını yazmak; ikinci cevapta ise kelimeyi cümle içinde kullanmaktır. Bir kelimenin anlamının tam olarak bilmesi o kelimenin anlamına uygun olarak cümle içinde kullanılmasına bağlıdır. Böylece kelime formunda deney grubundan kelimenin anlamı ve kelimeyi cümlede kullanmak üzere iki cevap istenmiştir.

Tüm bilmeceler başta “Millî Kültür Temasına” göre seçilmiştir. Bunun yanında uygulamanın yapıldığı bölgeye ait kültürel nedenler de göz önünde bulundurulmuştur.

Çalışma için belirlenen bilmeceler, çalışmada kullanılma nedenleri ve öğretilmesi amaçlanan kelimeler:

1. Bilmece:

Altı hasır

Üstü hasır

Sıtma tutmuş

Berkçe bastır (İçel, 2005: 547) . Cevap: Kömbe

Kömbe halk dilinde kullanılan bir tabirdir. Genellikle börek olarak nitelendirilen bir yemek çeşididir. Fakat börek ifadesi kömbe yiyeceğini tam olarak karşılamaz.

Örneklemin bulunduğu coğrafi çevre Hatay ilinin Dört Yol beldesine bağlı Yeniyurt kasabasıdır. Bu yörede kömbe sıkça yapılan yöresel bir yemektir. Bu bilmece “Millî Kültür Temasıyla” ilişkili olarak çalışmanın yapıldığı yöreye ait bir kavramı buldurmaya yönelik olduğu için seçilmiştir.

Bu bilmece içinde geçen “berk” kelimesi öğretilmesi amaçlanan kelime olarak belirlenmiştir.

2. Bilmece:

Bir ağacı oymuşlar

İçine **nağme** koymuşlar

Yanılıp yalan söylemiş

Kulağını burmuşlar (İçel, 2005: 608). Cevap: Bağlama, Saz

Bağlama, saz Türk Millî Kültürü’ne ait bir çalgıdır. Bu bilmece “Millî Kültür Temasına” göre seçilmiştir. Bu bilmece içinde geçen “nağme” kelimesi öğretilmesi amaçlanan kelime olarak belirlenmiştir. Bu bilmece cevabıyla bir sonraki bilmece cevabı aynıdır. Öğrenciler cevabı bulmakta zorluk çektikleri zaman bilmece cevabı söylenmemiş bunun yerine aynı cevapta başka bir bilmece sorulmuştur.

3. Bilmece:

Uzun uzun **urgan**lar

Ucu benim elimde

Bülbüller feryad eder

Ruhu benim elimde (Başgöz, 1993a: 74). Cevap: Bağlama, Saz

Bu bilmece “Millî Kültür Temasına” göre seçilmiştir. Bu bilmece içinde geçen “urgan” kelimesi öğretilmesi amaçlanan kelime olarak belirlenmiştir.

4. Bilmece:

Uzun uzun dervişler

Gece bize gelmişler

O geder oynamışlar

Hurda haşıl olmuşlar (İçel, 2005: 547). Cevap: Erişte

Erişte bir tür ev makarnasıdır ve çalışmanın yapıldığı bölgede bilmecede geçtiği gibi evlerde yapılmaktadır. Bu bilmece “Millî Kültür Temasıyla” ilişkili olarak çalışmanın yapıldığı yöreye ait bir kavramı buldurmaya yönelik olduğu için seçilmiştir.

Bu bilmecenin içinde geçen “hurda” kelimesi öğretilmesi amaçlanan kelime olarak belirlenmiştir.

5. Bilmece:

Ev aralarından **teke** geçer.

Boynuzları köke geçer (Başgöz, 1993b: 476). Cevap: Saban

Yine çalışmanın yapıldığı yörede tarım önemli bir geçim kaynağıdır. Bu bilmece “Millî Kültür Temasıyla” ilişkili olarak çalışmanın yapıldığı yöreye ait bir kavramı buldurmaya yönelik olduğu için seçilmiştir.

Bu bilmecenin içinde geçen “teke” kelimesi öğretilmesi amaçlanan kelime olarak belirlenmiştir.

6. Bilmece:

Dolu dolu **üskürede**

Yağı var suyu yok

Tadı var uykusu var

Biterse şurubu var (İçel, 2005: 553). Cevap: Yoğurt

Bu bilmece “Millî Kültür Temasına” göre seçilmiştir. Bu bilmecenin içinde geçen “üsküre” kelimesi öğretilmesi amaçlanan kelime olarak belirlenmiştir.

7. Bilmece:

İki yolu var

Başlangıcı dar.

Hem başta hem sonda

Boğumları var (İçel, 2005: 599). Cevap: Şalvar

Bu bilmece “Millî Kültür Temasına” göre seçilmiştir. Bu bilmecenin içinde geçen “boğum” kelimesi öğretilmesi amaçlanan kelime olarak belirlenmiştir.

8. Bilmece:

Mavi göklerden indim.

Al **atlas**lar giyindim.

Küçük olsanız bile

Sizlerde var ümidim (Başgöz, 1993a: 91). Cevap: Bayrak

Bayrak bir milletin bölünmezliğinin, mili birlik ve beraberliğinin sembolüdür. Bu bilmece “Millî Kültür Temasına” göre seçilmiştir. Bu bilmecenin içinde geçen “atlas” kelimesi öğretilmesi amaçlanan kelime olarak belirlenmiştir.

9.**Bilmece:**

Lalam uzun uzadı

Sağın solun gözedi

Geh tepeme geh şapalağ

Keloğlanı bezedi (İçel, 2005: 527). Cevap: Dokuma, Bere

Dokumacılık da yine millî kültürde önemli bir yere sahiptir. Bu bilmece “Millî Kültür Temasına” göre seçilmiştir. Ayrıca bu tema işlenirken öğrencilere kaybolan mesleklerin araştırma ödevi olarak verilmesi ders kitabında yer almaktadır. Dokumacılık kaybolan meslekler içinde yer alan bir meslektir. Bu bilmecenin seçilme nedeni de konu ile iç içe olarak “Millî Kültür Temasına” göre seçilmiştir. Bu bilmecenin içinde geçen “lala” kelimesi öğretilmesi amaçlanan kelime olarak belirlenmiştir.

10. Bilmece:

Ol nedir ki şekli benzer minareye

Hünkâr ile **müşavere** eylemiş,

Derya girmiş areye

Gündüz kız, gece yıldız

Bir padişah bir o kız (Başgöz, 1993a: 344). Cevap: Kız Kulesi

Bu bilmece “Millî Kültür Temasına” göre seçilmiştir. Öğretmen Kılavuz kitabında 330. sayfada tema hazırlık bölümünde kız kulesinin fotoğrafı bulunmaktadır. Bu bilmecenin seçilme nedeni yine tema ile ilgili olması ve öğrencilerin ilgisini çekecek bir görselle desteklenmesidir.

Bu bilmecenin içinde geçen “hünkâr, müşavere, derya” kelimeleri öğretilmesi amaçlanan kelimeler olarak belirlenmiştir.

11. Bilmece:

Saçaklıdır eteği

Sanki bir bal peteği

Etrafına toplar

Kadın ile erkeği (Başgöz, 1993a: 290). Cevap: Kadayıf, Künefe

Çalışmanın yapıldığı Hatay çevresidir. Bu bilmece “Millî Kültür Temasıyla” ilişkili olarak kadayıfın çalışmanın yapıldığı bu bölgeye özgü olması nedeniyle seçilmiştir. Bu bilmecenin içinde geçen “saçak” kelimesi öğretilmesi amaçlanan kelime olarak belirlenmiştir.

Öğretilmesi amaçlanan kelimeler ve Türk Dil Kurumu’ndaki karşılıkları:

1. **Berk:** sf. 1.Sert, katı.2. Sağlam (TDK, 2009: 247).
2. **Nağme:** is. Ar. Güzel uyumlu ses, ezgi, melodi (TDK, 2009: 1450).
3. **Urgan:** is. Keten, kenevir, pamuk, jüt g,b, türlü dokuma maddelerinden yapılan ince halat (TDK, 2009: 2037).
4. **Hurda:** is. Far. Eski maden parçası.sf. parçalanmış, döküntü durumuna gelmiş (TDK, 2009: 904).
5. **Teke:** is. Erkek keçi (TDK, 2009: 1935).
6. **Üsküre:** is. Hlk. Topraktan veya madenden yapılmış çorba tası, çukur çanak (TDK, 2009: 2062).
7. **Boğum:** is. Boğulmuş sıkılmış yer (TDK, 2009: 294).
8. **Atlas:** is. Ar. Yüzü parlak, sık dokunmuş bir tür ipekli kumaş, saten (TDK, 2009: 145).
9. **Lala:** is. Far. Çocuğun bakım, eğitim ve öğretimiyle görevli kimse (TDK, 2009: 1296)

10. Hünkâr: is. Far. Osmanlılarda yalnız padişahlar için kullanılan bir unvan (TDK, 2009:908).

11. Müşavere: is. Ar. Danışma, danış (TDK, 2009: 1441).

12. Derya: is. Far. Deniz (TDK, 2009: 509).

13. Saçak: is. Bazı giyim eşyalarında veya döşemeliklerde kumaş kenarlarına dikilen süslü ipekten püskül (TDK, 2009: 1674)

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ÇÖZÜMLENMESİ

Deneysel bir çalışma özelliği taşıyan bu çalışmada öncelikle çalışma yapılacak deney grubu ilköğretim ikinci kademe 7. sınıf öğrencileri olarak belirlenmiştir.

Örneklem büyüklüğüne ilişkin ilkelerden biri, toplanacak verinin derinliği ve genişliği ile ilgilidir. Örnekleme dahil edilecek birey ya da bireylerden elde edilmesi planlanan verinin derinliği ve genişliği örneklem büyüklüğü ile ters orantılıdır. Yani araştırmaya katılacaklardan toplanan verinin miktarı arttıkça örnekleme dahil edilmesi gereken bireylerin sayısı azalmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 115). Bu nedenle çalışmadaki örneklem küçük bir alanı temsil etmektedir. Gözleme dayalı ve deneysel bir çalışma özelliği taşıyan bu çalışmada, örneklemin büyük tutulması nedeniyle birden fazla gözlemciye ihtiyaç duyulacağından ve bunun güvenilirlik konusunda sorunlarla karşılaşılmasına sebep olacağından dolayı çalışma tek deney grubu üzerinde yapılmıştır.

Çalışma deney için seçilen sınıfın tamamına uygulanmıştır. Çalışmanın uygulandığı sınıf 17 öğrenciden oluşmaktadır. İki uygulama *önetst-sontest* şeklinde yapıldığı için herhangi bir uygulamada bulunmayan öğrenciler veri eksikliği nedeniyle çalışmaya dahil edilmemiştir. Bu nedenle deney grubu içinde her iki teste de katılan 12 öğrenciye ait veriler analiz edilmiştir

Çalışmanın uygulaması yapılırken kullanılacak bilmeceler Türkçe dersi içinde okutulan “Millî Kültür Teması” içeriğine göre seçilmiştir. “Millî Kültür Teması” başlığından da anlaşılacağı üzere millî ve kültürel değerlerin içinde yer aldığı ve bu millî ve kültürel değerleri edindirmeyi amaçlayan temadır. Araştırmacı tarafından bu temaya uygun 11 adet bilmece seçilmiştir. Seçilen bilmecelerin içinden öğretilmesi amaçlanan 13 adet kelime belirlenerek bir kelime formu oluşturulmuş.

Bu kelimeler formu “Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşılıklarına yazınız. Kelimeleri anlamlarına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.” başlığı altında öğretilmesi amaçlanan kelimelerin alt alta sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

“Öntest-sontest, tek gruplu deneme modeli” ile yapılan çalışmada bilmecelerle kelime öğretimi programına geçilmeden önce hazırlanan kelimeler formu deney grubuna öntest olarak uygulanmıştır.

Öntestin yapılmasının ardından çalışma için seçilen bilmeceler derse girişin ilk dakikalarında öğrencilere sorulmuş ve ders içinde cevaplar bulunana kadar bu işlem devam etmiştir. Deney grubuna yöneltilen bilmecelerin cevapları hiçbir şekilde araştırmacı tarafından deney grubuna söylenmemiş, tüm bilmecelerin cevapları uygulamaya katılan grup tarafından bulunmuştur. Programın uygulandığı dersin daha eğlenceli hale gelmesi, bilmecelerin daha istekli halde çözülmesi için ders içinde bilmecelerin cevabını bulan deney grubu elemanlarına not ödülü verilmiştir. Bu ödülle öğrenciyi derse karşı güdülemek amaçlanmıştır.

Öğretilmesi amaçlanan kelimelerin anlamları öğrencilerin defterlerine yazdırılmamıştır. Kelimelerin anlamları bilmeceler sorulduğu anda araştırmacı tarafından uygulamaya katılan gruba söylenmiş, kelimelerin anlamlarının pekiştirilerek unutulmaması için yine bilmecelerle kelimeler tekrar edilmiştir.

Kelimeler formu testi öntest olarak öğrencilerin kelime dağarcıklarında öğretilmek istenen kelimelerin var olup olmadığını tespit etmek amacıyla uygulanmıştır. Aynı kelimeler formu uygulamadan sonra da sontest olarak yapılmıştır. Yapılan sontestle uygulama sonrası deney grubunun hangi kelimeleri ve toplamda kaç kelimeyi öğrendiği belirlemek amaçlanmıştır. Böylelikle bilmecelerle kelime öğretme programı sonrasında, deney grubunun çalışmada öğretilmesi amaçlanan kelimeleri öğrenmelerinde, anlamlı bir artışın olup olmadığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Kelimeler formu testlerinin sonuçları 100 puan üzerinden ve her doğru cevaba, cevaplanması gereken 26 madde olduğundan dolayı $100/26 = 3,84$ puan verilerek değerlendirilmiştir.

Kelimeler formu testi, verilerinin çözümlenmesinde nicel çözümleme teknikleri kullanılmış, veriler SPSS paket veri programına aktarılmıştır. Deney grubunun öntest ve sontestleri arasındaki ilişki “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” ile analiz edilmiştir.

Cinsiyete göre deney grubunun *sontest* değerleri arasında fark olup olmadığı “Mann Whitney U Testi” ile belirlenmiştir.

Ayrıca *öntest* ve *sontestten* elde edilen verilere göre

1. Deney grubundaki her eleman için ayrı ayrı;
2. Kelimelere *öntest* ve *sontestte* verilen cevaplara göre öğretilmesi amaçlanan her kelime için ayrı ayrı,
3. Tüm öğrencilerin geneli, olmak üzere üç farklı durum için Excel Programı ile *öntest-sontest* fark grafikleri oluşturulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanan verilerin istatistiksel analizleri sonucunda ortaya çıkan bulgular ve ilgili denenceler çerçevesindeki yorumlar bu bölümde yer almaktadır.

4.1. DENEY GRUBUNUN ÖNTEST - SONTTEST SONUÇLARINA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4.1. Deney Grubu Öntest-Sontest Puanları ve Puan Farkları

Deney Grubu	ÖNTEST Puanı	SONTEST Puanı	PUAN FARKI
D.1	15,38	100	84,62
D.2	38,46	100	61,54
D.3	15,38	100	84,62
D.4	23,07	92,30	69,23
D.5	30,76	100	69,24
D.6	38,46	100	61,54
D.7	15,38	100	84,62
D.8	30,76	100	69,24
D.9	15,38	100	84,62
D.10	30,76	92,30	61,54
D.11	23,07	65,38	42,31
D.12	30,76	69,23	38,47

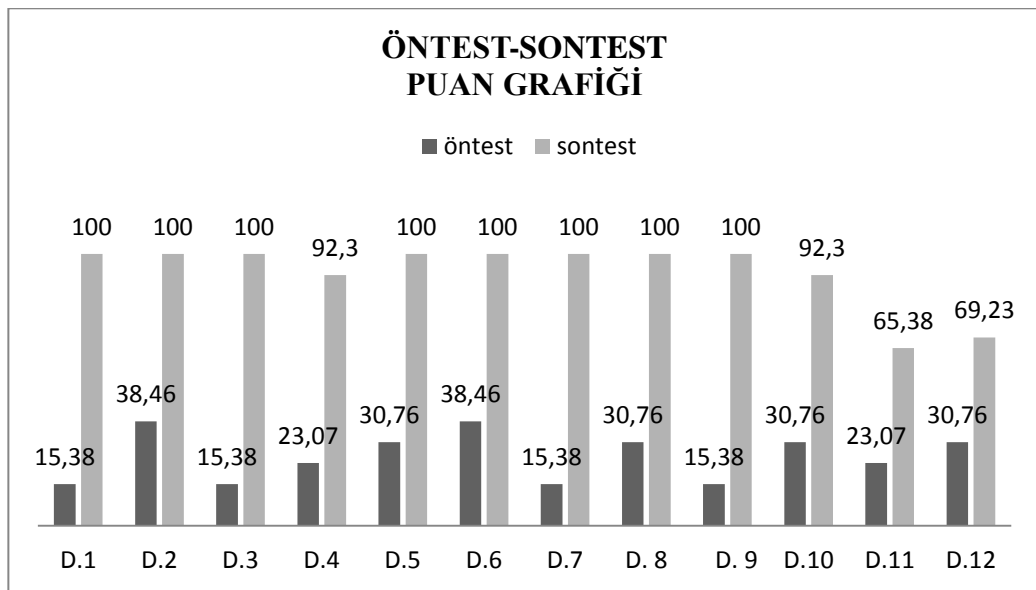
Tablo 4.1.'de görüldüğü gibi tüm deneklere ait *öntest-sontest* puanları ve bu puanlar arasındaki fark verilmiştir. Deney grubundaki öğrenciler D.1 (Denek 1) şeklinde kodlanmıştır.

Araştırma toplamda 12 öğrencinin denek olarak katıldığı deney grubundan oluşmaktadır. Deney grubunda, kelimeler formu testinde 13 kelimeye, kelimelerin anlamlarını cevaplama ve kelimeleri anlamına uygun olarak cümle içinde kullanma

şeklinde olmak üzere her kelimeye iki cevap istenmiştir. Puanlamada deneye katılan öğrencilere ait testler 100 üzerinden değerlendirilmiş ve her doğru cevaba 3,84 (100/26) puan verilmiştir.

Deney grubundaki her öğrencinin kelime formundaki doğru, yanlış, boş cevapları belirlenmiş ve puanlama yapılmıştır. Yapılan puanlama doğrultusunda *sontest-öntest* farkı hesaplanmış ve deney sonrası öğrencinin puanındaki artış bulunmuştur.

Deney grubundaki her deneğin *öntest-sontes* puanları arasındaki farkın daha net anlaşılması için Tablo 4.1.'deki durum aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Şekil 4.1. Deney Grubuna Ait Öntest-Sontest Puan Grafiği

D.1

Önteste toplamda 4 Doğru, 3 Yanlış, 16 Boş cevap vermiştir. Öğrenci *sonteste* kelimelerin tamamına doğru cevap vermiştir. D.2 *öntestten* 38,46 puan, *sontestten* ise 100 puan almıştır. Deney sonunda öğrencinin başarısında 84,62 puan artış olmuştur.

D.2:

Önteste toplamda 10 Doğru, 2 Yanlış, 14 Boş cevap vermiştir. Öğrenci *sonteste* kelimelerin tamamına doğru cevap vermiştir. D.2 *öntestten* 38,46 puan, *sontestten* ise 100 puan almıştır. Deney sonunda öğrencinin başarısında 61,54 puan artış olmuştur.

D.3:

Önteste toplamda 4 Doğru, 8 Yanlış, 14 Boş cevap vermiştir. Öğrenci *sonteste* kelimelerin tamamına doğru cevap vermiştir. D.3 *öntesten* 15,38 puan, *sontesten* ise 100 puan almıştır. Deney sonunda öğrencinin başarısında 84,62 puan artış olmuştur.

D.4

Önteste toplamda 6 Doğru, 2 Yanlış, 18 Boş cevap vermiştir. Öğrenci *sonteste* kelimelere toplamda 24 Doğru, 2 Yanlış cevap vermiştir. D.4 *öntesten* 23,07 puan *sontesten* 92,30 puan almıştır. Deney sonunda öğrencinin başarısında 69,23 puan artış olmuştur.

D.5:

Önteste toplamda 8 Doğru, 4 Yanlış, 14 Boş cevap vermiştir. Öğrenci *sonteste* kelimelerin tamamına doğru cevap vermiştir. D.5 *öntesten* 30,76 puan, *sontesten* ise 100 puan almıştır. Deney sonunda öğrencinin başarısında 69,24 puan artış olmuştur.

D.6:

Önteste toplamda 10 Doğru, 4 Yanlış, 12 Boş cevap vermiştir. Öğrenci *sonteste* kelimelerin tamamına doğru cevap vermiştir. D.6 *öntesten* 38,46 puan, *sontesten* ise 100 puan almıştır. Deney sonunda öğrencinin başarısında 61,54 puan artış olmuştur.

D.7:

Önteste toplamda 4 Doğru,16 Yanlış, 6 Boş cevap vermiştir. Öğrenci *sonteste* kelimelerin tamamına doğru cevap vermiştir. D.7 *öntesten* 15,38 puan, *sontesten* ise 100 puan almıştır. Deney sonunda öğrencinin başarısında 84,62 puan artış olmuştur.

D.8:

Önteste toplamda 8 Doğru, 6 Yanlış, 12 Boş cevap vermiştir. Öğrenci *sonteste* kelimelerin tamamına doğru cevap vermiştir. D.8 *öntesten* 30,76 puan, *sontesten* ise 100 puan almıştır. Deney sonunda öğrencinin başarısında 69,24 puan artış olmuştur.

D.9:

Önteste toplamda 4 Doğru, 22 Boş cevap vermiştir. Öğrenci *sonteste* kelimelerin tamamına doğru cevap vermiştir. D.9 *öntesten* 15,38 puan, *sontesten* ise 100 puan almıştır. Deney sonunda öğrencinin başarısında 84,62 puan artış olmuştur.

D.10

Önteste toplamda 8 Doğru, 2 Yanlış, 16 Boş cevap vermiştir. Öğrenci *sonteste* toplamda 24 Doğru, 2 Yanlış cevap vermiştir. D.10 *öntesten* 30,76 puan, *sontesten* ise 92,30 puan almıştır. Deney sonunda öğrencinin başarısında 61,54 puan artış olmuştur.

D.11

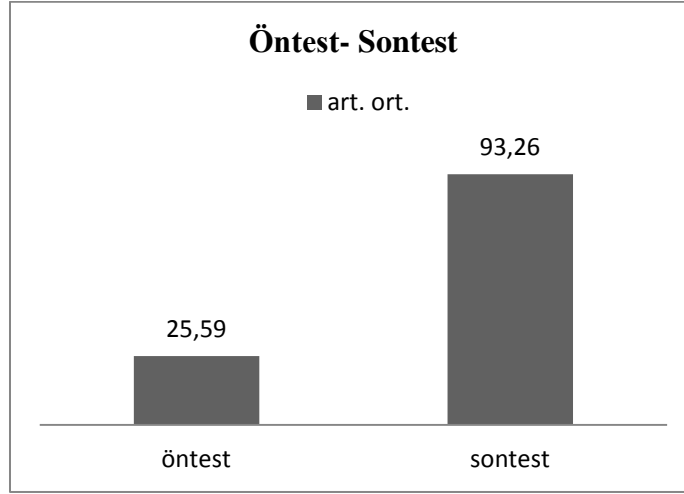
Önteste toplamda 6 Doğru, 2 Yanlış, 18 Boş cevap vermiştir. Öğrenci *sonteste* toplamda toplamda 17 Doğru, 4 Yanlış, 5 Boş cevap vermiştir. D.11 *öntesten* 23,07 puan, *sontesten* ise 65,38 puan almıştır. Deney sonunda öğrencinin başarısında 42,31 puan artış olmuştur.

D.12

Önteste toplamda 8 Doğru, 4 Yanlış, 14 Boş cevap vermiştir. Öğrenci *sonteste* toplamda toplamda 18 Doğru, 5 Yanlış, 3 Boş cevap vermiştir. D.12 *öntesten* 30,76 puan, *sontesten* ise 69,23 puan almıştır. Deney sonunda öğrencinin başarısında 38,47 puan artış olmuştur.

Deney grubunda, deney öncesi ve sonrası alınan puanların karşılaştırılması durumunda deney grubundaki öğrencilerin tamamının başarısında artış olduğu gözlenmektedir. Deney grubunun *öntest* – *sontest* puanlarına ait aritmetik ortalama ve bu ortalamaya göre Exel programıyla oluşturulan grafik aşağıdaki şekildedir.

Deney grubundaki tüm öğrencilere ait öntes-*sontest* puanlarının aritmetik ortalaması: *Öntest*: % 25,64 oranındadır. *Sontest*: % 93,26 oranındadır.

Şekil 4.2. Deney Grubu Öntest-Sontest Aritmetik Ortalama Grafiği

Çalışmada *öntestle* elde edilen sonuçla % 25,63 olan başarı oranı deney sonunda *sontestle* %93,26 olmuştur. *Sontest* ile *öntest* arasında % 67,63 oranında fark vardır.

4.1.1. Deney Grubundaki Öğrencilerin Başarı Sıralaması

Çalışma sonunda deney grubundaki öğrencilerin *sontestlerde* aldıkları puanlarda artış gözlemlenmiştir.

Tüm öğrencilerin başarı sıralaması:

1. D.1, D.3, D.7, D.9: % 84,62
2. D.8, D.5 : % 69,24
3. D.4 : % 69,23
4. D.2, D.6, D.10 : % 61,54
5. D.11 : % 42,31
6. D.12 : % 38,47

Deney grubundaki öğrenciler içinde başarılarında en fazla artış olan öğrenciler %84,62 oranla D.1, D.3, D.7, D.9 ‘dur. D.12 çalışmada % 38,47 oranla başarı oranında en az artışa sahip öğrencidir.

4.1.2. Deney Grubuna Ait Öntest ile Sontest Puanları Arasındaki Farkın Karşılaştırılması

Deneklere ait elde edilen bulguların anlamlılığını test etmek için bu çalışmada Wilcoxon işaretli-sıralar testinden faydalanılmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testi, ilişkili iki ölçüm setine ait puanlar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla kullanılır (Büyüköztürk, 2011: 162).

Bilgisayar ve istatistik programlarının kullanımının yaygınlaşmasıyla hipotez testi işleminde karar vermede çoğunlukla “p” anlamlılık düzeyi kullanılır. “p” anlamlılık düzeyinin $p < 0.05$ çıkması durumunda hesaplanan değerler arasındaki farkın anlamlı bulunduğu ortaya çıkar (Büyüköztürk, 2011: 6).

Araştırmanın temel problemi İlköğretim ikinci kademe 7. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi içinde yeni kelimeler öğrenmede bilmecelelerin etki düzeyinin ne derecede olduğudur.

Bu problemin cevaplanabilmesi için deney grubunun ön-test ve son-test puanları arasındaki farkın anlamlılığında parametrik olmayan çözümleme yöntemlerinden Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 4.2.’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Deney Grubuna Ait Öntest-Sontest Puanlarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Öntest-Sontest	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z Değeri	P
Negatif Sıra	0 ^a	,00	,00	-3,077*	,002
Pozitif Sıra	12 ^b	6,50	78,00		
Eşit	0 ^c				
Toplam	12				

*Negatif sıralar temeline dayalı

Tablo 4.2.’de verilen analiz sonuçları, deneye katılan öğrencilerin, kelimeler formu testinden aldıkları deney öncesi ve deney sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($z=3,07$, $p < 0,05$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamları dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani *sontest* puanı lehinde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, bilmecelelerin kelime öğretimine etki düzeyinin fazla olduğu; bilmecelelerle kelime öğretimi programının, öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirmede önemli bir etkisinin olduğu görülmektedir.

4.2. DENEY GRUBU İÇİNDE CİNSİYET DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLARI

Bilmecelerle kelime öğretme programında cinsiyet değişkeninin deney öncesi ve sonrasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı Mann Whitney U Testi ile test edilmiştir.

Mann Whitney U Testi, iki ilişkisiz örneklemden elde edilen puanların birbirlerinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test eder. Başka bir anlatımla, bu test iki ilişkisiz grubun, ilgilenilen değişken bakımından evrende benzer dağılımlara sahip olup olmadığını test eder (Büyüköztürk, 2011: 155).

4.2.1. Deney Grubunun Cinsiyet Değişkenine İlişkin Öntest Karşılaştırılması

Deney grubunun, toplam 13 bilinmeyen kelimedenden oluşan “Kelimeler Formu” *öntestinden* aldıkları puanlarının Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 4.3.’te verilmiştir.

Tablo 4.3. Cinsiyet Değişkenine Ait Öntest Puanları Arasındaki Farka İlişkin Mann Whitney U Testi Değerleri

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U Değeri	P
Kız	6	5,00	30,00	9,000	,134
Erkek	6	8,00	48,00		

Tablo 4.3.’te deney grubu içindeki kız ve erkek öğrencilerinin *öntest* puanlarının sıra ortalamasında anlamlı bir fark yoktur. Kız öğrencilerin *öntest* puanlarının sıra ortalaması 5,00 Erkek öğrencilerin sıra ortalaması ise 8,00’dir (U=9,000, $p>0,05$).

Deney grubunda kız ve erkek öğrencilerin *öntest* puanları arasında fark olmaması cinsiyet değişkeninin deney öncesi eş yapılı bir dağılım sergilediğini göstermektedir.

4.2.2. Deney Grubunun Cinsiyet Değişkenine İlişkin Sontest Karşılaştırılması

Deney grubunun, toplam 13 bilinmeyen kelimedenden oluşan “Kelimeler Formu” *sontestinden* aldıkları puanlarının Mann Whitney U-Testi sonuçları Tablo 4.4.’de verilmiştir.

Tablo 4.4. Cinsiyet Değişkenine Ait *Sontest* Puanları Arasındaki Farka İlişkin Mann Whitney U Testi Değerleri

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U Değeri	P
Kız	6	7,67	46,00	11,000	,181
Erkek	6	5,33	32,00		

Tablo 4.4.'de deney grubu içindeki kız ve erkek öğrencilerinin *sontest* puanlarının sıra ortalamasında anlamlı bir fark yoktur. Kız öğrencilerin *öntest* puanlarının sıra ortalaması 7,67 Erkek öğrencilerin sıra ortalaması ise 5,33'dür (U=9,000, p>0,05).

Deney grubunda kız ve erkek öğrencilerin *sontest* puanları arasında fark olmaması cinsiyet değişkeninin deney sonrası eş yapılı bir dağılım sergilediğini göstermektedir. Bu sonuçla cinsiyet değişkeni deneyi etkileme bakımından önemsiz olduğu ortaya çıkmaktadır.

4.3. ÖĞRETİLMESİ AMAÇLANAN KELİMELERE AİT ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLARI

Tablo 4.5. Deneysel İşlem Öncesi ve Sonrası Kelimelere Ait Öntest-Sontest Bilinme Oranları ve Farkları

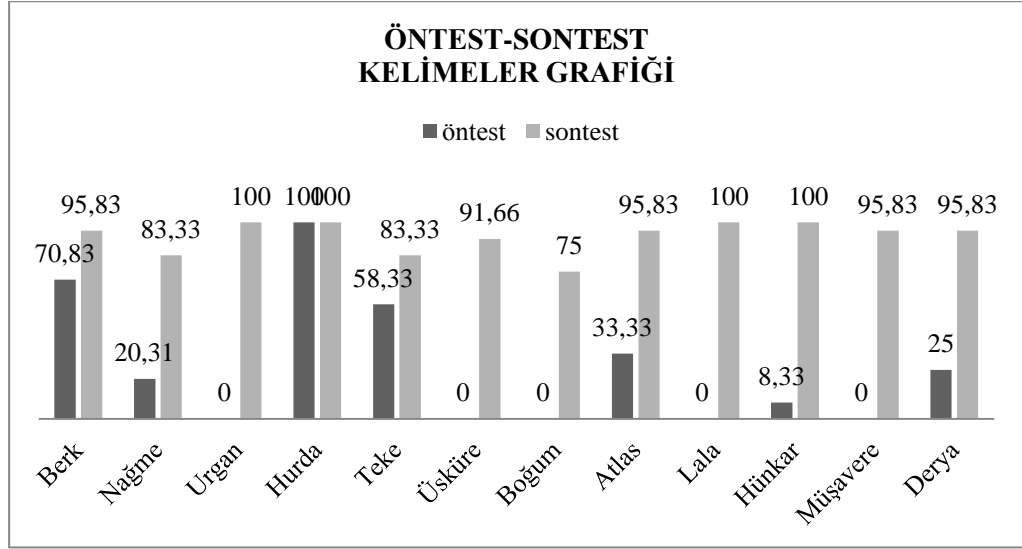
KELİMELELER	Öntest	Sontest	BAŞARI ORANI
Berk	% 70,83	% 95,83	% 25
Nağme	% 20,31	% 83,33	% 63,02
Urgan	% 0	% 100	% 100
Hurda	% 100	% 100	*
Teke	% 58,33	% 83,33	% 25
Üsküre	% 0	% 91,66	% 91,66
Boğum	% 0	% 75	% 75
Atlas	% 33,33	% 95,83	% 62,5
Lala	% 0	% 100	% 100
Hünkâr	% 8,33	% 100	% 91,67
Müşavere	% 0	% 95,83	% 95,83
Derya	% 25	% 95,83	% 70,83
Saçak	% 16,66	% 95,83	% 79,17

* Hurda kelimesi her iki testte de tam olarak bilindiği için başarı oranına dahil edilmemiştir.

Tablo 4.5.'te uygulamada öğrencilere yöneltilen kelimelere ait bilinme oranları yüzdeler olarak verilmiştir.

Öntestte ve sontestte elde edilen bulgularla her kelime için ayrı ayrı verilen doğru cevapların toplamıyla kelimelerin bilinme yüzdeleri hesaplanmıştır.

Her kelimenin *öntest*-*sontest* puanlarına göre hesaplanan yüzdeler oranlarının daha net anlaşılması için Tablo 4.5.'teki durum aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Şekil 4.3. Kelimelerin Bilinme Oranlarına Ait Öntest-Sontest Grafiği

Berk kelimesine *öntestte* 17 doğru cevap verilmiştir. Bu kelimeye *sontestte* ise 23 doğru cevap verilmiştir. Yüzde olarak tanımladığımızda:

Berk kelimesi yapılan *öntestte* %70,83 oranında bilinmiş, *sontestte* %95,83 oranında bilinmiştir. Berk kelimesinin öğreniminde deney sonunda % 25 artış olmuştur.

Nağme kelimesine *öntestte* 5 doğru cevap verilmiştir. Bu kelimeye *sontestte* ise 20 doğru cevap verilmiştir. Yüzde olarak tanımladığımızda:

Nağme kelimesi yapılan *öntestte* %20,31 oranında bilinmiş, *sontestte* %83,33 oranında bilinmiştir. Nağme kelimesinin öğreniminde deney sonunda % 63,02 artış olmuştur.

Urgan kelimesine *öntestte* hiç doğru cevap verilememiştir. Bu kelimeye *sontestte* ise 24 doğru cevap verilmiştir. Yüzde olarak tanımladığımızda:

Urgan kelimesi yapılan *öntestte* hiç bilinemediği için bu kelimeye verilen cevap oranı % 0'dır. *Sontestte* ise %100 oranında bilinmiştir. Urgan kelimesinin öğreniminde deney sonunda % 100 artış olmuştur.

Hurda kelimesine *öntestte* 24 doğru cevap verilmiştir. Bu kelimeye *sontestte* de 24 doğru cevap verilmiştir. Yüzde olarak tanımladığımızda:

Hurda kelimesi yapılan *öntestte* %100 oranında bilinmiş, *sontestte* de %100 oranında bilinmiştir. Hurda kelimesinin öğreniminde deney sonunda değişiklik olmamıştır.

Teke kelimesine *öntestte* 14 doğru cevap verilmiştir. Bu kelimeye *sontestte* ise 22 doğru cevap verilmiştir. Yüzde olarak tanımladığımızda:

Teke kelimesi yapılan *öntestte* %58,33 oranında bilinmiş, *sontestte* ise %83,33 oranında bilinmiştir. Teke kelimesinin öğreniminde deney sonunda % 25 artış olmuştur.

Üsküre kelimesine *öntestte* hiç doğru cevap verilememiştir. Bu kelimeye *sontestte* ise 22 doğru cevap verilmiştir. Yüzde olarak tanımladığımızda:

Üsküre kelimesi yapılan *öntestte* hiç bilinemediği için cevaplanma oranı %0'dır. *Sontestte* %91,66 oranında bilinmiştir. Üsküre kelimesinin öğreniminde deney sonunda % 91,66 artış olmuştur.

Boğum kelimesine *öntestte* hiç doğru cevap verilememiştir. Bu kelimeye *sontestte* ise 18 doğru cevap verilmiştir. Yüzde olarak tanımladığımızda:

Boğum kelimesi yapılan *öntestte* hiç bilinemediği için bu kelimeye verilen cevap oranı % 0'dır. *Sontestte* %75 oranında bilinmiştir. Boğum kelimesinin öğreniminde deney sonunda % 75 artış olmuştur.

Atlas kelimesine *öntestte* 8 doğru cevap verilmiştir. Bu kelimeye *sontestte* ise 23 doğru cevap verilmiştir. Yüzde olarak tanımladığımızda:

Atlas kelimesi yapılan *öntestte* %33,33 oranında bilinmiş, *sontestte* %95,83 oranında bilinmiştir. Atlas kelimesinin öğreniminde deney sonunda % 62,5 artış olmuştur.

Lala kelimesine *öntestte* hiç doğru cevap verilememiştir. Bu kelimeye *sontestte* ise 24 doğru cevap verilmiştir. Yüzde olarak tanımladığımızda:

Lala kelimesi yapılan *öntestte* hiç bilinemediği için bu kelimeye verilen cevap oranı % 0'dır. *Sontestte* %100 oranında bilinmiştir. Lala kelimesinin öğreniminde deney sonunda % 100 artış olmuştur.

Hünkâr kelimesine *öntestte* 2 doğru cevap verilmiştir. Bu kelimeye *sontestte* ise 24 doğru cevap verilmiştir. Yüzde olarak tanımladığımızda:

Hünkâr kelimesi yapılan *önteste* %8,33 oranında bilinmiş, *sonteste* %100 oranında bilinmiştir. Hünkâr kelimesinin öğreniminde deney sonunda % 91,67 % 25 artış olmuştur.

Müşavere kelimesine *önteste* hiç doğru cevap verilememiştir. Bu kelimeye *sonteste* ise 23 doğru cevap verilmiştir. Yüzde olarak tanımladığımızda:

Müşavere kelimesi yapılan *önteste* hiç bilinemediği için bu kelimeye verilen cevap oranı % 0'dır. *Sonteste* %95,83 oranında bilinmiştir. Müşavere kelimesinin öğreniminde deney sonunda % 95,83 artış olmuştur.

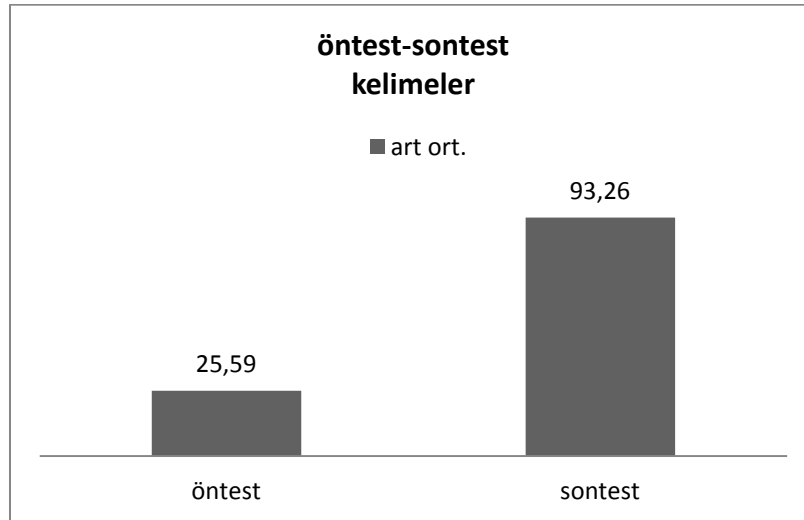
Derya kelimesine *önteste* 4 doğru cevap verilmiştir. Bu kelimeye *sonteste* ise 23 doğru cevap verilmiştir. Yüzde olarak tanımladığımızda:

Derya kelimesi yapılan *önteste* %25 oranında bilinmiş, *sonteste* %95,83 oranında bilinmiştir. Derya kelimesinin öğreniminde deney sonunda %70,83 artış olmuştur.

Saçak kelimesine *önteste* 4 Doğru cevap verilmiştir. Bu kelimeye *sonteste* ise 23 doğru cevap verilmiştir. Yüzde olarak tanımladığımızda:

Saçak kelimesi yapılan *önteste* %16,66 oranında bilinmiş, *sonteste* %95,83 oranında bilinmiştir. Saçak kelimesinin öğreniminde deney sonunda % 79,17 artış olmuştur.

Öğretilmesi amaçlanan kelimelere ait öntes-*sontest* puanlarının aritmetik ortalaması: *Öntest*: % 25,59 oranındadır. *Sontest*: % 93,26 oranındadır.

Şekil 4.4. Kelimelere Ait Öntest-Sontest Bilinme Oranı Aritmetik Ortalama Grafiği

Çalışmada *öntest*le elde edilen sonuçla % 25,63 olan başarı oranı deney sonunda *sontest*le %93,26 olmuştur. *Sontest*le *öntest* arasında % 67,67 oranında fark olduğu gözlenmektedir.

4.3.1. Öğretilmesi Amaçlanan Kelimelerin Doğru Cevaplanmasındaki Artış Oranı Sıralaması

1. **Urgan** % 100, **Lala**% 100
2. **Müşavere** % 95,83
3. **Hünkâr** % 91,67
4. **Üsküre** % 91,66
5. **Saçak** % 79,17
6. **Boğum** % 75
7. **Derya** % 70,83
8. **Atlas** % 62,5
9. **Nağme** % 63,02
10. **Berk** % 25
11. **Teke** % 25

Çalışmada öğretilmesi amaçlanan kelimeler içinde öğrenilme oranında en fazla artış olan kelimeler **Urgan**% 100, **Lala**% 100, en az artış olan kelimeler **ise Berk**% 25, **Teke**% 25 kelimeleridir.

Hurda kelimesi *öntest*te de *sontest*te de tam olarak bilindiği için deneysel işlem öncesi ve sonrası bu kelimenin verilerinde değişiklik olmamıştır.

4.3.2. Kelimelere Ait *Öntest* ile *Sontest* Puanları Arasındaki Farkın Karşılaştırılması

Kelimelere ait elde edilen bulguların anlamlılığını test etmek için bu bölümde de Wilcoxon işaretli-sıralar testinden faydalanılmıştır. Çalışmada öğretilmesi amaçlanan kelimelere ait *öntest-sontest* puanları SPSS Paket veri programına aktarılmış ve bu kelimelerin bilinme oranlarında *öntest-sontest* arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı test edilmiştir. Burada kelimeler denek olarak, kelimelerin bilinme oranları da *öntest* ve *sontest*te aldıkları puanlar kabul edilerek işlem yapılmıştır.

Tablo 4.6. Kelimelere Ait *Öntest-Sontest* Puanlarının Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi Sonuçları

Öntest-Sontest	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z Değeri	P
Negatif Sıra	0 ^a	,00	,00	-3,062*	,002
Pozitif Sıra	12 ^b	6,50	78,00		
Eşit	1 ^c				
Toplam	13				

*Negatif sıralar temeline dayalı

Tablo 4.6.'da verilen analiz sonuçları, öğretilmesi amaçlanan kelimelerin deney öncesi ve deney sonrası bilinme oranlarında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. ($z=3,06$, $p<0,05$) Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani *sontest* puanı lehinde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, kelimelerin bilinme oranının *sontestte* anlamlı bir şekilde daha fazla olduğu; bilmecelele kelime öğretimi programının, öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirmede önemli bir etkisinin olduğu görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇLAR

Araştırmanın temel amacı bilmecelerin kelime öğreniminde etki düzeyinin ölçülmesidir. İlköğretim ikinci kademe 7. Sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bu deneysel çalışma ile araştırmanın temel amacına cevap aranmıştır.

Bilmecelerin kelime öğretimindeki etki düzeyi uygulamalı olarak çalışmada test edilmiş ve *bilmecelerle kelime öğrenme* denilebilecek yeni bir yöntem deneysel olarak uygulanmıştır.

Yapılan deneysel uygulama sonucunda nicel veriler analiz edilmiş deneysel işlem öncesi ve sonrası, öğrencilerin bilmecelerle yeni kelimeler öğrenip öğrenmedikleri tespit edilmiştir. Verilerin analizinde kullanılan SPSS paket programı ile Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçlarında, deneysel işlem öncesi ve sonrasında deney grubunun aldıkları *öntest-sontest* arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Başka bir deyişle bilmecelerin kelime öğretiminde belirgin bir etkisinin olduğu görülmüştür.

Verilere göre cinsiyet değişkeninin öğrencilerin kelime kazanımına etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Sonuçlar dâhilinde Türkçe derslerinde bilmecelerden yararlanarak kelime öğretilebileceğine dair bir düşünce oluşmaktadır.

Deneklerin bilmeceler yoluyla kelime öğrenmesinde aşağıda sıralanan etkenlerin de katkısı olduğu varsayılmaktadır. Bu etkenler şunlardır:

- 1- Bilmecelerin ders içindeki temayla uyumlu olması,
- 2- Bilmecelerin deney grubunun yaşadığı çevreyle ilgili olması,
- 3- Bilmecelerin çoklu zekânın birden çok alanına hitap etmesi ve bu şekilde her seviyedeki öğrencinin zihnini harekete geçirmesi,
- 4- Bilmecelerin çözülmesi sonucu problem çözmenin verdiği hazla öğrenciyi derse karşı güdülemesi,

- 5- Bilmecelerin ders ortamını eğlenceli hale getirerek öğrencileri cevapları bulma konusunda zihinsel bir yarış içinde buldurması,
- 6- Ders içinde disiplin sorununu en aza indirmesi,
- 7- Aktif öğrenmeyi sağlayarak öğrenciyi ön plana çıkarması,
- 8- Öğrencilerinin tümünün eğitim sürecine aktif olarak katılması,
- 9- Derse karşı ilginin sürekliliğinin sağlanması... vb.

Deneysel işlem süresince gözlemlenemeyecek değişkenlerin etkisini en aza indirebilmek için öğretilmesi amaçlanan kelimelerin seçimine özen gösterilmiş ve genel itibariyle kullanım alanları dar kelimeler seçilmiştir. Bundan başka olarak *öntest* ile *sontest* arasında uzun bir zaman aralığı bırakılarak *öntets* dönem başında, *sontets* 18.06.2010 tarihinde dönemin son gününde yapılmıştır. Amaç öğrencilerin karne gününde, heyecanlı ve başka bir duruma odaklı oldukları bir zamanda, öğretilmesi amaçlanan kelimeleri bilme düzeylerinin ne durumda olduğunu, çalışmanın sonuçlarının sağlamlığını görmektir. Fakat gözlemlenemeyen değişkenlerin kontrol edilebilirliği bilimsel açıdan zor bir durumdur. Bu nedenle deneysel işlem süresince gözlemlenemeyen değişkenlerin de araştırmayı amacına ulaştırmada katkı sağladığı söylenebilir. Bu gözlemlenemeyen,

1. Öğrencilerin kendilerine sorulan bilmeceleri ders ortamı dışına taşıyarak okul içinde ya da okul dışındaki çevrelerinde başkalarıyla paylaşmaları.

2. Öğrencilerin, öğretilmesi amaçlanan kelimelerle televizyon, gazete, dergi gibi iletişim araçlarında karşılaşarak öğrenmeleri gibi değişkenlerin olduğu da varsayılabilir.

ÖNERİLER

1. İnsan doğduğu andan itibaren bir gelişim süreci içinde yer alır. Ömrünün her safhasında bu durum hiç değişmeden devam eder.

İnsan doğumdan önce ve ömrünün ilk yıllarında, baştan ayağa, genelden özele, bütünden parçaya doğru bir gelişim gösterir. İnsanın gelişimi evre evredir ama süreklidir (Başaran, 2000: 21).

Kişinin gelişimindeki evrelerden biri de ilköğretim öncesi ve ilköğretim döneminde geçirdiği evredir. Bilişsel gelişim içinde eğitim açısından büyük önem arz eden bu evrelere gereken önem verilmeli, millî eğitimin genel amaçları içinde kelime öğretimi genişçe yer almalıdır. Konuşmaktan korkan, kendini sürekli yanlış ifade etme korkusu içinde olan öğrenci modellerinin yetişmesine engel olunmalıdır. Ülkemiz kendisini tam anlamıyla ifade eden, sosyal iletişim becerisi güçlü bireylere ihtiyaç duymaktadır. Tüm bu becerilere sahip olabilmenin temelinde kelime hazinesinin geliştirilmesi yatmaktadır. Öğrencilere bilmecelerle yeni kelimeler öğretilerek, onların kelime hazinelerinin gelişimine katkı bulunulabilir.

2. Günümüzde en çok kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin temelinde yapılandırmacılık yaklaşımı yatmaktadır. Yapılandırmacılık yaklaşımının temelinde de yaparak yaşayarak öğrenme vardır. Çalışmada bu durumla ilgili birçok unsur bir arada yer almıştır. Bu çalışmadaki kuram, bilmecelerin kültürel değer taşınması, çalışma için seçilen bilmecelerin örneklemin bulunduğu coğrafyaya göre seçilmesi ve bilmecelerin zihinsel yapıyı geliştirmede göz ardı edilemeyecek değeridir. Bilmeceler bu şekilde sistemli bir biçimde hazırlanıp Türkçe derslerinde ve diğer derslerde kullanılabilir.

3. Çalışmada bilmecelerin kelime öğretimi dışında öğrencilerin başarılarında farklı durumlarda da fayda sağladığı görülmüştür. Kullanılan temanın daha verimli geçmesi, tema ile ilgili verilen ödevlerin yapılma oranındaki artış, bilmecelerin ders öncesi öğrenciyi güdülemesi gibi olumlu durumlarla karşılaşmıştır. Çalışmada bu olumlu durumlara yer verilmemesinin nedeni çalışma amacının bilmecelerle kelime öğretimine yönelik olmasıdır. Çalışmada kullanılmayan bu olumlu durumlar “Bilmecelerin ders içi etkileri” adı altında farklı bir çalışma ile daha sistemli bir şekilde ortaya konabilir.

4. Bilmeceleri daha düzenli kullanılabilir hale getirmek için, Türkçe dersinde okutulan temalara uygun bilmeceler tasnif edilip, her tema öncesi, temaya hazırlık bölümünde sorulabilir. Bu şekilde bilmeceler sınıf içinde farklı bir etkinlik materyali olarak kullanılabilir.

5. Bilmeceler çoklu zekâ uygulama alanı açısından birçok zekâ alanına hitap ettiği için farklı zekâ alanına sahip öğrencileri ders içinde aktif hale getirmede kullanılabilir.

6. *Yapılandırmacı* yaklaşımın temelinde *öğrenciyi işe koşma* vardır. Bilmeceler *öğrenciyi işe koşmak* için yeterli bir ders içi materyal aracı olarak kullanılabilir.

KAYNAKLAR

- Aksan, Doğan (1975). Anadili. Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, C:XXXI, say:285, s.423-434
- Anılan, H. ve Genç, B. (2011). Türkçe Dersinde Öğrenilen Yeni Sözcüklerin Yazılı Anlatımlarda Kullanım Durumu. Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 12, say: 1, s.111-132
- Artun, Erman (1997). "Adana'da Bilmeceler Sorma Geleneği", Balıkesir Üniversitesi 1. Halkbilimi Bilgi Şöleni Bildirileri, Ankara, s.159-170
- _____ (1998). "Tekirdağ'da Bilmeceler Sorma Geleneği", Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları 1, Tekirdağ Genç İşadamları Derneği Kültür Yayınları, Tekirdağ, S. 117-139
- Aslan, Canan (2011). Soru Sorma Becerilerini Geliştirmeye Dönük Öğretim Uygulamalarının Öğretmen Adaylarının Soru Oluşturma Becerilerine Etkisi. Eğitim ve Bilim Dergisi, Cilt 36, say: 160 s. 236-249.
- Aziz, Aysel (2008). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri, Nobel Yayınları, Ankara.
- Başaran, İbrahim Ethem (2000). Eğitim Psikolojisi, Feryal Matbaası, Ankara.
- Başgöz, İlhan (1993a). Türk Bilmeceleri I, Kültür Bakanlığı yayınları, Ankara.
- (1993b). Türk Bilmeceleri II, Kültür Bakanlığı yayınları, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Büyüköztürk, Şener (2011). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Demirel, Özcan (1992). "İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi ve Sorunları" Ankara, H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi 1 (8): 31-40.
- (2003). Türkçe Öğretimi, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- (2006). Eğitimde Program Geliştirme, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Eğilmez, Kamer (2007). Yeniden Yapılanma Bağlamında Türkçe Öğretiminde Metin Çalışmaları, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Elçin, Şükrü (1987). Bilmeceler Üzerine. R, Şirin (Ed). Çocuk Edebiyatı Yıllığı içinde. İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 91-98.

- Erdem, E. ve Demirel, Ö. (2002). Program Geliştirmede Yapılandırmacılık Yaklaşımı. Hacettepe üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi:23, s.81-87.
- Ergin, Muharrem (2009). Türk Dil Bilgisi, Bayrak Basım/Yayın, İstanbul.
- Göçer, Ali. (2010) Türkçe Eğitiminde Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirme Etkinlikleri ve Sözlük Kullanımı. Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume 5/1: 1007-1036.
- Gökkaya, Hakan ve Nuhoğlu, Mualla Murat (2006). Türkçe Öğretimi Uygulamaları, Nobel Yayınları, Ankara.
- Güneş, Firdevs. (2007) Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma, Nobel Yayınları, Ankara.
- Gürol, Mehmet. (2004) Öğretimde Planlama Uygulama Değerlendirme, Üniversite Kitapevi, Elazığ.
- İçel, Hatice. (2005) Batı Türklerinin Dörtlüklerden Kurulu Bilmece Üzerinde Bir Araştırma, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya.
- İnce, Halide Gamze (2006). Türkçede Kelime Öğretimi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bolu.
- Kaya, Doğan. (1999) Anonim Halk Şiiri, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kaygusuz, Tuba (2006). İlköğretim İkinci Kademedeki Türkçe Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Bir Araştırma, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bolu.
- Kayhan, Gökçe Çiçek (2009). Hakkâri /Yüksekova 75.Yıl Yatılı İlköğretim Bölge Okulu İlköğretim 7. Sınıf Düzeyinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Deyim, Atasözü Ve Bilmece Dağarcıklarının Belirlenmesi Ve Bunların Öğretilmesi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Korkmaz, Zeynep (1992). Gramer Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları Ankara,
- Kurudayıoğlu, Mehmet (2005). İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Kelime Hazinesi Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- MEB, (2005). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar), Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2006) . İlköğretim Türkçe Dersi (6.7.8.Sınıflar) Öğretim Programı, MEB Yayınevi, Ankara.

- Nuhoğlu, Mualla Murat (2007). Türkçe Öğretimi Etkinlikleri, Nobel Yayınları, Ankara.
- Özbay, Murat ve Melanlıoğlı Deniz (2008). Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:V, Say:I,30-45
- Özdemir, Emin (1983). Anadili Öğretimi. Türk Dili, say:379-380, s.18-30.
- Özdemir, Nebi (2005). Cumhuriyet Türk Eğlence Kültürü, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Öztekin, Mehmet (2008). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Aktif Kelime Serveti Üzerine Bir Araştırma (Düzce /Akçakoca İlçesi Örneği), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.
- Öztürk, Ali (1986). Türk anonim Edebiyatı, Bayrak Yayımcılık, İstanbul.
- Öztürk, Karakoç, Başak (2008). İlköğretim Altıncı Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Okuma Alanının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Salim, Pilav (2008). Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi Ankara.
- Sever, Sedat (1994) “Türkçe Öğretiminde Kullanılan Tam Öğrenme Kuramı İlkelerinin, Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatımlarındaki Erişmeye Etkisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C.27, S.1, ss.121-171.
- (1997). Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme, Anı Yayıncılık, Ankara.
- (2002). “Öğretim Dili Olarak Türkçenin Sorunları ve Öğretme – Öğrenme Sürecindeki Etkili Yaklaşımlar”, Türkçenin Dünü Bugünü, Yarını Uluslar arası Bilgi Şöleni, Ankara, ss11-22.
- Sinan, Ahmet Turan (2006). Ana Dili Eğitimi Üzerine Bazı Düşünceler. Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi, Cilt.4, say.2, s.75-78.
- Şaul, Mahir (1974). Dünyada Bilmece Araştırmaları. Folklorla Doğru, s(37): 80-86.
- Tazebay, Attila ve Çelenk, Süleyman (2008). Türkçe Öğretimi, Maya Akademi Yayınları, Ankara.
- Toparlı, Recep (2000). Türk Dili Ve Kompozisyon, Ankara.

- Topçuoğlu, Fulya (2006). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Halk Edebiyatı Metinlerindeki Metin Sonu Sorularının Temel Eğitim Türkçe Programında Amaçlanan Davranışlara Uygunluğu, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- Turgut, Afife (2008). İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerinin Aktif Kelime Serveti Üzerine Bir Araştırma (Uşak İli Merkez Örneği), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.
- Türk Dil Kurumu. Büyük Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.
- Türkyılmaz, Dilek (2009). Ortak Sır Kalıplarımız: Türk Dünyası Bilmeceleri Üzerine. Millî Folklor, 21(81): 40-53. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi 4(2): 1-17.
- Yangın, Çelepoğlu ve Türkyılmaz (2009). Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı 7, Pasifik Yayınları, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Elektronik Ortamdan Yararlanılan Kaynaklar:

- http://mengen.meb.gov.tr/db/coklu_zeka_nedir.doc (30.05.2011)
- <http://turkoloji.cu.edu.tr/> (02.07.2011).
- <http://www.millifolklor.com/tr/> (02.07.2011).
- <http://www2.aku.edu.tr/~gocak/program%20gelpdf/YAPILANDIRMACILIK.pdf> (03.07.2011).
- <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> (03.07.2011).
- <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2002/01/29/81791.asp> (03.07.2011).
- <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (05.07.2011)

EKLER**EK 1: KELİMELER FORMU**

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

1. Bert :

2. Nağme :

3. Urgan :

4. Hurda :

5. Teke :

6. Üsküre :

7. Boğum :

8. Atlas :

9. Lala :

10. Hünkâr :

11. Mîsâvere :

12. Derya :

13. Saçak :

EK 2: HER ÖĞRENCİYE AİT KELİME FORMLARI

D.1 (Rahime AKGÜL) ÖNTEST

Rahime Akgül
716 265

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

1. Bert : Dalton'un atom modeli bert kürelerdir oluşmuş tür. ✓
"İçeride dolu ve sert" ✓
2. Nağme : Kitap eserleri ✗
"Seyahatname adlı hikayeler var." ✗
3. Urgan : ✗
4. Hurda : "Bu eşyalar hurda olarak almış" ✓
"Eski demir türü eşyalar, eski, paslı eşyalar" ✓
5. Teke : Keşinin yarısı ✗
"Ben teke sürdüm." ✗
6. Üsküre : ✗
7. Boğum : ✗
8. Atlas : ✗
9. Zala : ✗
10. Hünkâr : ✗
11. Müsavere : ✗
12. Derya : Hilvan ✗
"Kendisini çok deryabran deryası." ✗
13. Saçak : ✗

D.1 (Rahime AKGÜL) SONTEST

Rahime Akgül

18/06/2020

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

Balkan 134
Cana i. k 134

1. Bert : Bert = Thomson atomu bert kütlenin oluştuğunu ifade eder.
2. Nağme : Nağme = Teyzenin yazdığı nağmeler çok süzeli.
3. Urgan : Kalın ipe = Annem urgan ile yorgan dikti.
4. Hurda : Eskimiş, kullanılmayan = Bizce hurdacı geldi.
5. Teke : Keçinin estesi = Dayımın telesi var.
6. Üsküre : Kova, kap = Annem üsküreye yoğurt koydu.
7. Bağum : Sıkıştırmış = İnanın - parmaklarında bağumlar var.
8. Atlas : İpeklilik kumaş = Teyzenin mağazasında atlaslar var.
9. Lala : Dacı = Padişahın lalaya çok önem verirlermiş.
10. Hünkâr : Paşa, padişah = Eski zamanın hükümdarlarında şanları vardı.
11. Müşavere : Görüş alış veriş = Annem ile müşavere bulurdum.
12. Derya : Deniz = Balıklar deryaları dalıyor.
13. Saçak : Tiftiklik = Pastaları saçaklı yapıyorlar.

D.2 (Selim KESKİN) ÖNTEST

M. Selim 713
KESKİN 213

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşılarına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

A	B
5+	5+
76	769
1-	1-

1. Bert : Sert anlamın dadır. ✓

Pile atom teshisi atomun bert kereden oluştuğunu söylenir. ✓

2. Nağme : Bir süreni. dizelerinde söylenen cümlelerdir. ✗

Sono okuyorum bu nağmeler. ✗

3. Urgan :

B

4. Hurda : Eskimisiz eşyaları denir. ✓

Arabacı Hurda etmişler. ✓

5. Teke : Kasımın büyük erkânine denir. ✓

Tekeler sürenin başında gelir. ✓

6. Üsküre :

B

7. Boğum :

B

8. Atlas : Bir yolun altına veya ~~yanına~~ fiziksel konumunu belirten bir cümledir. ✓

Ben büyük atlas oldum. ✗

9. Lala :

B

10. Hünkâr :

B

11. Müsavere :

B

12. Derya :

B

13. Saçak : Bir bese veya süren üzerine toblu püskül gibi bir eşyadır. ✓

Atların saçaklı kapağı. ✓

D.2 (Selim KESKİN) SONTEST

18.06.2010
CumartesiM. Selim
KESKİN

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

Anka
13+Cente-i.1c
13+

1. Bert : Sert anlamındadır. ✓
O taş çok bertti. ✓
2. Nağme : Ezgi, mizik anlamındadır. ✓
Bu nağmelerin yararı vardır. ✓
3. Urgan : Kalın ip. ✓
Bana bir urgan getti. ✓
4. Murda : Eski, parçalanmış. ✓
Arabayı hurdaya vermişler. ✓
5. Teke : Kocanın erkek büyüğüne denir. ✓
Kurbanında teke keşti. ✓
6. Üsküre : Kap, ispanak. ✓
Yagında üsküreye koy. ✓
7. Bağum : Daraltılmış anlamındadır. ✓
Bu bağumlar çok dar. ✓
8. Atlas : İpek kumas. ✓
Beyaz kırmızı atlatan yağdır. ✓
9. Lata : Dede. ✓
Benim dedemin sabrı kınalıdır. ✓
10. Hünkâr : Padişah. ✓
Hünkâr bursalı yüzünde batma. ✓
11. Misavere : Göz alması. ✓
İki bir abde misavere yapma. ✓
12. Deryo : Deniz. ✓
Kız kulesi Deryo rindedir. ✓
13. Saçak : İftik, pabuk. ✓
Atkının kenarına saçak yapma. ✓

D.3 (Ayşegül DİNLEYİCİ) ÖNTEST

AYŞEGÜL DİNLEYİCİ
7B / 323 / Jönijurt. i. Ö. Ö.

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

Anlam = Cümle

1. Bert : ~~kişinin~~ adı : Ben dersimde ~~Bert~~ kibreji öğrendim.

2. Nagma : Şarkı ~~sekeri~~ : Babam ~~şarkı~~ söylerken bazı nefmelerini unuttu

3. Urgan : B

4. Hurda : Eshimis, ~~param parça olması~~ : Bizim ~~anabam~~ hurda oldu gitti

5. Teke : ~~keşinin~~ ~~yağının~~ adı = Keşinin ~~yağının~~ adı teke olduğuna öğrendim Türkçe dersinde.

6. Üsküre : B

7. Boğum : B

8. Atlas : Bölgeyi ~~gösteren~~ yer : Sosyal dersimde Coğrafi Atlas'ı kullandım.

9. Lala : B

10. Huskâr : B

11. Müsavere : B

12. Derya : B

13. Saçak : ~~Açmak~~ anlamında : Azma ~~Saçak~~ saçak olmuş.

D. 3 (Ayşegül DİNLEYİCİ) SONTEST

AYŞEGÜL 7-B
DİNLEYİCİ 363

18.06.2010

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

Anlam 131
Cevap 137

1. Bert : Sert = Kalemim çok bertti.
2. Nağme : Ses = Kardeşim nağme yaptı.
3. Urgan : Kalın ip = Geni ipi Urgandan dur.
4. Hurda : Parçalanmış = Bizim sendalye hurda düp gitti.
5. Teke : Keçinin erkafisi = Ben bir teke gördüm.
6. Üsküre : Fukur kaf = Biz Üsküre de corba kişti.
7. Boğum : Sıkılıp gevrektilmiş = Parmaklarımızda boğumlar çok varmış.
8. Atlas : İpek kumaş = Annem Atlasten kazak ördü.
9. Lala : Dadı = Lala'nın anlamı dadı olduğunu öğrendim.
10. Hüsnkâr : Padşah = Eskiden hüsnkârlar sak önbüydü.
11. Müsavere : İletişim = Mehmet Hocamızla aramızda müsavere oldu.
12. Derya : Deniz = Den hep birlikte deryaya gittik.
13. Saçak : Tiftik, tiftik = Kadayıf saçak saçaktı.

D. 4 (Berat ÇEZİK) ÖNTEST

Berat
Çezik

NO:361

Sınıf=7/B Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

Anlam
4 her
3+1-

Cümle içinde Kullanma
4 her
3+ (Anlamı Kullanma)
1-

1. Bert : sert ✓
Benim annem sert bir duvar ördü ✓
2. Nağme : B
3. Urgan : B
4. Hurda : Eski kötü bir eşya ✓
Benim babam eski kötü eşya görürmüş ✓
5. Teke : Keçi ✓
Biz arkadaşlarımızla giderken keçi gördük ✓
6. Üsküre : B
7. Boğum : B
8. Atlas : B
9. Lala : B
10. Miskâr : B
11. Müsavere : B
12. Derya : Deniz ✓
Ben denizde yüedüm ✓
13. Saçak : B

D. 4 (Berat ÇEZİK) SONTEST

Berat Çezik

18.06.2010

7/B

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşılarına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

<u>Anlat</u>	<u>Çözüm</u>
12+	12+
1-	1-

- *1. Berk: Sert cisim
Biz arkadaşlarla dağın kayası çok berk ti.
- *2. Nağme: Sansız sözlerin ses
Ben zarla nağme çalardım.
- *3. Urgan: Kalın ip
Biz ~~23~~ üç nisanla urganla çektiğimiz.
- *4. Hurda: ~~Eski~~ eskimiş kullanılmaya cal hale gelmiş
Ben eskiciye hurda sattım.
- *5. Teke: Keçinin erkeği
Biz teke besliyorduk.
- *6. Üsküre: Gukur kap
Annem üsküre'ye çorba koydu.
- *7. Boğum: Sıkışmış
Biz ipleri çok tüğüm attık onlarda sıkışmış.
- *8. Atlas: İpek kumaş
Benim anne masmavi atlas ördü.
- *9. Lala: Dadı.
Osmanlıda çok lala vardı.
- *10. Mönkâr: Padışah
Osmanlıda çok padışah oldu.
- *11. Müşavere: İletişim
Ben arkadaşımınla müşavere ~~ettim~~ yaptık.
- *12. Derya: Deniz
Bizim köyde derya var.
- *13. Saçak: Tiftik
Bizim keçinin saçak'ı vardı.

D.5 (Ali YILMAZ) ÖNTEST

Ali Yılmaz

713 263

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

1. Berk : Bir maddenin ve bir cismin sert olma durumu.
 ✓ Bizim öğrencimiz Berk bir karedir.
2. Nağme : Eskiden kalma eser ve kalıntılar.
 ✓ Eskilerin nağmesi simdiğin metresidir.
3. Urgan : Boş
4. Hurda : Derin ve sertti; sert bakır, tel, sac gibi şeylerin oluştüğunmadır.
 ✓ Mahallede eskiler hurda almaya geldi.
5. Teke : Kezinin bugününe ve etek olagına denir.
 ✓ Cümle: Gördüğüm bufoalanın boyneları teke'nin kine benziyordu.
6. Üsküre : Boş
7. Boğum : Boş
8. Atlas : Boş
9. Lala : Boş
10. Hısnkar : Boş
11. Müsavere : Boş
12. Derya : Denize verilen şigan isimdir.
 ✓ Derya gibi masman görünüyor.
13. Saçak : Bir şeyin üzerinde takılı olan şeylerin sallanması.
 Örnek = Rensözün saçakları sallanıyordu.

D.5 (Ali YILMAZ) SONTEST

Ali Yılmaz

713 263

18.06.2010

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşınıza yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

Anlam
i3e

Cümle-i-kullan
13+

- + 1. Bert : sert demek
- + Öğretmenimiz bert bir yapıya sahipti.
- + 2. Nağme : Ege, müzik anlamındadır.
- + Neset, Ertaşın namelerini dinlettik.
- + 3. Urgan : kalın ip.
- + Anamı urganla savaşı ditti.
- + 4. Hurda : Eskimiş eşyalara verilen isim.
- + Eskiye hurda sattık.
- + 5. Teke : Kesenin erkeği.
- + Yeni bir teke aldık.
- + 6. Üsküre : kap demek.
- + Anamı yemeyi üsküreye koydu.
- + 7. Boğum : Sıkıştırılmış, Genişleri daradır.
- + Yeni gelen bacaların boğumları vardı.
- + 8. Atlas : ipek kumaş.
- + Kazak atlasla yapılmıştı.
- + 9. Lala : dede.
- + Fatih Sultan Mehmet'in Lalgisi vardı.
- + 10. Hünkâr : padişah demek.
- + Bir sorun aldığı için hünkârı boğuyordu.
- + 11. Mısvare : Birbirleri arasında görüş alışverişi yapma.
- + Anam ve babam arasında mısvare oldu.
- + 12. Derya : deniz demek.
- + Gemi deryalara açıldı.
- + 13. Saçak : Tiftik anlamındadır.
- + Elbisemin saçakları sallanıyordu.

D.6 (Gamze İrem KARA) ÖNTEST

Gamze İrem KARA
713 367.

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

A	Cm. i. k
5+	5+
60+	60+
2-	2-

1. Bert: Bert. Dalton atomu bert bir köreye benzetmiştir.
2. Nağme: Eşi. Bu farkın nağmeleri çok hoş.
3. Urgan: Doğ
4. Hurda: Çok eski cisim. Hurdacılar gelip evdeki hurdaları alıyorlar.
5. Teke: Kocanın tekeği. Köyde tekeler çoktur.
6. Üsküre: Doğ
7. Boğum: Doğ
8. Atlas: Bahyâur. Mavi atlas, işre batmaz.
9. Lala: Doğ
10. Hüskâr: Pâşa. Estiden Osmanlı'da hüskârlar vardı.
11. Müşavere: Doğ
12. Derya: Hüsnü. Bugünlerde deryaya dalyor.
13. Saçak: Doğ

D.6 (Gamze İrem KARA) SONTEST

Gamze İrem KARA
718 367

18/06/2010
Cuma

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

1. Bert : Sert ⇒ Atom bert kürelerde temsilmiştir
2. Nağme : Ezgi ⇒ Piyanonun nağmeleri çok güzel
3. Urgan : Kalın ip ⇒ Arabayı çekmek için urgan kullandılar
4. Hurda : Eski eşya, kullanılmış eşya ⇒ Hurda geldi
5. Teke : Erkeğin keçisi ⇒ Köyde tekele çoktur
6. Üsküre : Kıpıranak ⇒ Yemeği üskürede yaptık
7. Bağum : Sıkıştırılmış cismin sıkıştırılmış yeri :
Sıkıştırılmış bağum bağumdur.
8. Atlas : İpeksi kumaş ⇒ Türk Bayrağı kırmızı atlaslıdır
9. Lala : Adı ⇒ Çocuğu lalası geçirdi
10. Hünkâr : Padışah ⇒ Eskiden devleti hünkârlar yönetirdi
11. Müsavere : Görüş alışverişi ⇒ Orunta müsavere ettik
12. Derya : Deniz ⇒ Rüyamda deryada gördüm kendimi
13. Saçak : Tiftik tiftik ⇒ Karabıf saçaklıdır.

D.7 (Beyza Nur FİLİK) ÖNTEST

Beyza Nur
FİLİK 374

A
34
2-

C. İ. K
4-7
4-3
8-0-0-0

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşıklarına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

1. Bert (Sert) ~~atom~~ bert kütlerden oluşmuştur.
2. Nağme (Eski) ~~Ailenin~~ birlikte nağme duyduk.
3. Urgan: Boy
4. Hurda (Eski) ~~Hurdaları~~ estikine vardı.
5. Teke (Kocanın) ~~Teke~~ ~~Ailenin~~ bakmaya gittim.
6. Üskere: Boy
7. Boğum: Boy
8. Atlas: Boy
9. Lala: Boy
10. Hınkâr: Boy
11. Müsavere: Boy
12. Derya (Hızlı) ~~Derya~~ daldım.
13. Saçak: Boy

D.7 (Beyza Nur FİLİK) SONTEST

Beyzanur Filik

18/06/2010

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşlarına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

-Atlas
13+

Gözetim
15+

1. Bert : Sert - Taş çok sertmiş -
2. Nağme : Ezgi - Müzik dersinde hoca romanın anlamını söyledi.
3. Urgan : Kalınıp - Urgan donmuştu çok sertti.
4. Hurda : Eski - Hurda hurdaları aldı.
5. Teke : Keçinin kütüğü - Tekeyi gezmeğe götürdüm.
6. Üsküre : Kap - Üsküre de yemek yaptık.
7. Boğum : Sıkıştırılmış ince yapı - Boğumları inceledik.
8. Atlas : İpek kumaş - Atlas al bayrak yaptım.
9. Lata : Dadı - Lata çok titizdir.
10. Hınkâr : Posa - Hurda gezme yaptırdı.
11. Müsavere : getirdi alışverişi - Arkadaşında müsavere yaptım.
12. Derya : Deniz - Deryada bir yazlık tuttum.
13. Saçak : Tiftik tiftik olur - Saçımı Aramayınca Saçak oldu.

D. 8 (Musa SEYRAN) ÖNTEST

Musa Seyran
38 330

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşılıklarına yazınız. Kelimeleri anlamlarına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

A	C.i.k
4+	4+
3-	3-
20+	6 60+

1. Bert : Sent sınırlı bir durum. ✗
Berk diye benim arkadaşım vardı. ✗
2. Nâğme : Bir şarkının söz menâşine nâğme denir. ✓
Zeki Mercan'ın nâğmeleri kutuplarda gılgırdı. ✓
3. Urgan : 307
4. Hurda : Eski pasta bir maledir. ✓
Ben hurdalarımı hurdaya sattım. ✓
5. Teke : Entel keçi. ✓
Kurban bayramında teke kestiler. ✓
6. Üskere : 307
7. Boğum : 605
8. Atlas : 0+
9. Lala : 0+
10. Hünkâr : Ürüntülü bir şeye canı sıkılmış demektir. ✗
Arkadaşım Berat çok hünkârliydi. ✗
11. Müşavere : 0+
12. Derya : Sığın durğun ve geniş hali. ✗
Paran geniş deniz çok deryaydı. ✗
13. Saçak : Bir bitkinin çamurda dağılmış küçük parçaları. ✓
Benim orik ağacının saçakları çok büyüktü. ✓

D.8 (Musa SEYRAN) SONTEST

MUSA SEYRAN
78

18.06.2010

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

Anlar
13+

Cümle içinde
kullanma
13+

1. Berk : Seft cisim.
Kayanlar çok berktir.
2. Nâğme : Şonke söyleni Ses.
Asik veysel nâğmeleri çok igidir.
3. Urgan : Kolin ip.
Üzerime doğru urganları fırlattılar.
4. Hurda : Eskimiş kullanamıyocak hale gelmiş nesne.
Bizim evden hurdaer geçti.
5. Teke : Kacının erkeği.
Anne Annemin telesi almış.
6. Üskere : Gülcün Tobak
Osmanlıda çok üskere varmış.
7. Boğum : Sikiştirilmiş düğüm.
pazmet larım adabogum vardır.
8. Atlas : ipet kumaş.
Atlaslar çok paholardı.
9. Zala : Dedi.
Osmanlıda çok dala vardır.
10. Hünkâr : Padisah.
Osmanlının 36 tane hünkârı vardır.
11. Müsavere : İletişim
Ankadoşlar la müsavere yapıyorlar.
12. Derya : Deniz.
Denyo bugün çok sakin.
13. Saçak : Tiftik.
Anne Annem tiftik yapıyordu.

D.9 (Melike ÇEZİK) ÖNTEST

Melike Çezik
7LB Sınıfı

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

	$\frac{F}{2x}$	$\frac{C.i.c}{2x}$
	1169	1169
1. Bert : *hın*
 2. Nâgme : *hın*
 3. Urgan : *hın*
 4. Hurda: Eski bir *✓* eşya. Bizim eski eşyalarımızı hurda *✓*ciye *✓* verdik.
 5. Teke : *keci*. Biz Kurban Bayramında keçi *✓* aldık.
 6. Üsküre : *hın*
 7. Boğum : *hın*
 8. Atlas : *hın*
 9. Lala : *hın*
 10. Hünkâr : *hın*
 11. Müşavere : *hın*
 12. Derya : *hın*
 13. Saçak : *hın*

D.9 (Melike ÇEZİK) SONTEST

Melike Çezik

18/06/2010

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

Anlam
13

Cümle içinde Kullanım
1+
12 Adanını cümle içinde kullanmış

- ✓1. Bert : Sert. Thomson
- ✓2. Nağme : Ses. Ses duyulum gibi.
- ✓3. Urgan : Kalın ip. Biz arabayı çekmekte kalın ip kullandık.
- ✓4. Hurda : Eski. Eski malzemeleri eskiciye veririz.
- ✓5. Teke : Yekinin eskisi. Karının eskisi. beni kurtardı.
- ✓6. Üsküre : Kap. Eskiden kap kullanırmış
- ✓7. Boğum : Sıkıştırılmış. İnsanın parmaklarında boğumlar vardır.
- ✓8. Atlas : İpek kumaş. Biz ipek kumaş giymişiz.
- ✓9. Zala : Dedi. Çocuklara dediler babam.
- ✓10. Mönkâr : Padîşah. Eskiden padîşah yönetirmiş.
- ✓11. Müşavere : İletişim. Biz iletişim kuruyoruz.
- ✓12. Derya : Deniz. Deniz çok güzel
- ✓13. Saçak : Tiftik. Denediğin tiftikleri salladı.

D.10 (Esin GÖÇER) ÖNTEST

Esin Akar
413

262 Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

1. Bert : sert ✓

Biz dekte her küreyi izledik. ✓

2. Nağme : B

3. Urgan : B

4. Murda : ~~İhtifaz~~ eşya ✓
Bütün eşyaya hurda verdi ✓

5. Teke : ~~İstedi~~ keçi ✓
Diyimur tekelri yaf. ✓

6. Üsküre : B

7. Boğum : B

8. Atlas : Harita ✓
Anem bana atlas aldım. ✓

9. Lala : B

10. Hünkâr : ~~Yemek~~ işi ✓
Hükam hünkâr jengri şatli. ✓

11. Müsavere : B

12. Derya : B

13. Saçak : B

D.10 (Esin GÖÇER) SONTEST

18/06/2010

Esin Göçer 218 262

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

	Anlam	Cümle İçinde Kullanma
1. Berk : Sert	12+	12+
✓ Anamın berk köne almış?	1-	1-
2. Nâgme : Ses		
✓ Sanatçının nâgmeleri çok süseldi.		
3. Urgan : Kralın ip		
✓ Anamın vızgından aldım.		
4. Hurda : Köp Fakirlik eşyası		
✓ Biz eskime hurda verdik.		
5. Teke : İnanın erkeği		
✓ Peygemin tekeleri var.		
6. Üsküre : Kar		
✓ Herderim kenden Üsküre istedi.		
7. Boşum : Sivilizasyon		
✓ Xillocamre sohbet edtikten boşum oluyordu.		
8. Atlas : Fık kumaş		
✓ Pazardan atlas aldık.		
9. Lala : Dedi		
✓ İsliden padişahın lalasıydı.		
10. Hüsnâ : Kadın		
✓ Çok şaraden hüsnâlar varmış.		
11. Müsavere : İletişim		
✓ Yeni arkadaşlarımızla müsavere yaptık.		
12. Derya : Deniz		
✓ Biz derfje, sitti.		
13. Saçak : Piftik		
✓ Benim saçak saçak saçak oluydu.		

D.11 (Sefa ÇIKAY) ÖNTEST

FA ÇIKAY

12.97

17/8

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

1. Bert ser \checkmark = osilgi çok sert el
2. Nagma: Bir = çocuk ismi ne
3. Urgan: Boz
4. Murda: eski \checkmark pusku eşya = Benim eski bişeyim vardı
5. Teke: Boz
6. Üsküre: Boz
7. Boğum: Boz
8. Atlas: Boz
9. Lala: Boz
10. Hünkör: Boz
11. Müşavere: Boz
12. Derya \checkmark Deniz = Bir deniz şeyi
13. Saçak: Boz

$$\frac{A}{3+1-9}$$

$$\frac{C-i-k}{4-9}$$

(Anlamı kullanma)

D.11 (Sefa ÇIKAY) SONTEST

SEFA ÇIKAY

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

1. Berk: ser* ^A ^{10x} ¹⁻ ¹ Ben ser* bir odam gördim ^{C.!.u} ²⁷ ³⁻ ³⁰
2. Nağme: ³ ³ ³
3. Urgan: kalın ¹ ¹ ¹ Ben kalın ¹ ¹ ¹ oldim
4. Hurda: eski ¹ ¹ ¹ Ben eski ¹ ¹ ¹ eşyalar da motur
5. Teke: ¹ ¹ ¹ ¹
6. Üsküre: ¹ ¹ ¹ ¹
7. Boşum: sıkış ¹ ¹ ¹ Ben ¹ ¹ ¹ otubudam ¹ ¹ ¹
8. Atlas: ¹ ¹ ¹ Ben ¹ ¹ ¹ toplodim
9. Zala: ² ² ² Benim ² ² ² vardı
10. Hüsnâr: ² ² ² Ben bir ² ² ² görümdü
11. Müşavere: ¹ ¹ ¹ Ben ¹ ¹ ¹ görüşme
12. Derya: ¹ ¹ ¹ Bizdenize ¹ ¹ ¹
13. Saçak: ¹ ¹ ¹ Ben ¹ ¹ ¹

D.12 (Oğuzhan ADIGÜZEL) ÖNTEST

Oğuzhan Adigüzel

713

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

1. Bert: Sert cisim A
1H+
2- C.1K
7+
3-
3B
2. Nağme: Şarkı ~~sözleri~~ ses = Ben en çokta şarkı sözlerini seviyorum
3. Urgan: kalın ~~ip~~ = inşaatta kalın ip kullanılıyor
4. Hurda: Eski ~~barca~~ = Bizim ~~arda~~ eski bir arabaya vardı.
5. Tekke: keçe = Dayım ~~kesilerin~~ hepsini sattı
6. Üsküre: Gökür ~~tabak~~ = ~~Deniz~~ kaldı sukura düşecekti
7. Boğum: Sıkıştırılmış = ~~patla~~ sıkınca patındaki hava sıkışıyor
8. Atlas: İpek kumaş = ~~Çinde~~ en çokta ipek kumaşı kullanıyorlar
9. Zala: ~~Padı~~ = Teyzem ~~gilin~~ evinde Padı var
10. Hünkâr: ~~Padışah~~ = ~~önce~~lerde Padışahlar ülkeyi yönetiyorlar
11. Müsavere: ~~İletişim~~ = Herkes bir biriyle ~~iletisim~~ yapıyorlar
12. Derya: ~~Deniz~~
13. Saçak ~~Uff~~ ~~PK~~

D.12 (Oğuzhan ADIGÜZEL) SONTEST

Oğuzhan
Adigüzel
718
394

Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını karşısına yazınız. Kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

A
4+
n-
2 boy

C.i.k
6+
2-
2 boy

1. Bert (Sert) Fen dersinde Bert nedir diye bir soru çıktı. Ama hiç kisi Bert'in ne olduğunu bilmiyor.
2. Nağme (Ad) ~~Kitapta babam~~ adını Oğuzhan diye yazmıştı.
3. Urgan: Boy
4. Hurda: = Eski bir madde = Babam kaza yaptığında araba Hurdağa dönmüştü.
5. Teke: (Keç) Durbanda koyun pazarından Keç aldık.
6. Üskare: Boy
7. Boğum: Boy
8. Atlas (Dünya, Kitap gösteren araç) Söğüt dersinde süreli Atlas kullanıyoruz.
9. Lala: Boy
10. Hönkâr: Boy
11. Müsavere: Boy
12. Derya: Boy
13. Saçak: (Sacma) Evin tavanın her tarafını sacma saçakları.

ÖZGEÇMİŞ

Mehmet ORUÇ,1984 yılında Kilis'te doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Kilis'te tamamladı. 2007 yılında Gaziantep Üniversitesi Kilis Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünden mezun oldu. 2007–2010 yılları arasında Hatay ili Dört Yol ilçesi Yeniyurt Kasabası Yeniyurt İlköğretim Okulunda Türkçe Öğretmeni, 2010–2011 yılları arasında Kilis ili Musabeyli ilçesi 75. Yıl Cumhuriyet İlköğretim Okulunda ve Kilis Merkez Toki İlköğretim Okulunda Türkçe Öğretmeni olarak çalıştı. Halen Kilis Toki İlköğretim Okulunda Türkçe Öğretmeni olarak çalışmaktadır.

VITAE

Mehmet ORUÇ was born in 1984 in Kilis. He graduated from primary and high schools in Kilis. In 2007 he graduated from Turkish Literature Department of Kilis Teacher Rıfat Education faculty in University of Gaziantep. Between 2007 and 2010 he worked as literature teacher in Dört Yol district of Hatay in Yeniyurt Primary school and between 2010 and 2011 in 75. Year Cumhuriyet primary school and in Toki Primary school in Kilis. He is still working in Kilis Toki Primary school.